

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Његова
Светост
Патријарх
српски
Иринеј

www.pravoslavlje.rs
Број 1060 Цена 90 динара 2,5 КМ 15. мај 2011 Излази 1. и 15. у месецу

ISSN 0555-0114
9770555011004

Седница Пленума Патријаршијског Управног Одбора СПЦ

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је призив Светог Духа у Патријаршијској капели Светог Симеона Мироточивог, пре почетка редовне годишње седнице Пленума Патријаршијског Управног Одбора Српске Православне Цркве 3. маја 2011. године. Патријарху српском са-служивали суprotoјереји-ставрофори Живадин Протић (Архиепископија београдско-карловачка) и Љубинко Костић (Епархија жичка), као иprotoјакон Стеван Рапајић.

Седницом Пленума је председавао Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, у присуству Његовог Високопреосвештенства Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија; protoјереја-ставрофора Стојадина Павловића, в.д. директора ПУК; г. Александра Томића, начелника Економског одељења; г. Милана Андрића, правног саветника; као и чланова и чланова-заменика:protoјереја-ставрофора Маринка Јуретића, Љубинка Костића, Живадина Протића, Зорана Трипића, г. Пера Јовановића, др Душка Цвијетиновића, г. Душана Васића, др Чедомира Станимировића и г. Србислава Стојановића.

Усвојен је Извештај о материјално-финансијском пословању, правним пословима, повраћају имовине и грађевинској делатности Српске Православне Цркве.

ФОТО: РТС

Враћање матичних књига СПЦ

Споразумом, који су у Владимирцима код Шапца 11. маја 2011. године, потписали Његова Светост Патријарх српски ГГ Иринеј и министар за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу г. Милан Марковић, почeo је процес враћања матичних књига венчаних и умрлих Српској Православној Цркви.

До данас је евидентирано око 20.000 матичних књига које су од Цркве позајмљене после Другог светског рата, а које нису враћене. У министарству се очекује да ће овај процес бити завршен за годину дана.

Тим поводом Патријарх Иринеј је рекао: „Ово је значајан дан за Цркву,

јер је то њена историја и архива, која је значајна за наше порекло. Ово је исправљање једне велике грешке или, да кажем, остварење правде, јер су књиге узете да се препишу, па да се врате“.

Сабор СПЦ се у више наврата, у проtekлих 60 година од када су књиге узете, писаним путем обраћао држави да их врати, али одговора није било.

„Већина књига чувана је у неусловним просторијама, а сада ће Црква да их преузме и чува у просторијама које одговарају том националном добру“, рекао је министар Милан Марковић и додао „да су књиге пре враћања рестауриране, скениране, и да је сада обезбеђен адекватан простор за њихово чување.“

Владimirци су прва српска општина којој су враћене црквене књиге из периода од 1887. до 1949. године.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј захваљује на Васкршњим честиткама

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј разменио је честитке за Васкрс са свим поглаварима Православних аутокефалних и аутономних Цркава, бројним архиепископима, митрополитима и епископима. Патријарх српски Г. Иринеј примио је бројне честитке од високошколских и средњешколских установа Српске Православне Цркве, управа манастира и многих верника како и из земље, тако и из дијаспоре. У немогућности да појединачно свима захвали, то чини овим путем, уз најбоље жеље за свако добро свих верника Српске Православне Цркве, шаљући им свој очински поздрав и патријарашки благослов.

Патријарх српски Иринеј у посети Републици Српској

Велики број православних верника из Вишеграда и околних општина, те монаштво и свештенство Епархије дабробосанске у среду увече 11. маја свечано су дочекали Патријарха српског Иринеја, у старој манастирској Цркви Успења Пресвете Богородице, подигнутој давне 1340. године. Свечани дочек су увеличали и млади фолклористи Српског соколског друштва „СОКО“ из Добрине, а Патријарха Иринеја претходно су на граничном прелазу Вардиште дочекали Митрополит дабробосански Николај и начелник Вишеграда Томислав Поповић.

Захваљујући на добродошлици Патријарх Иринеј је подсетио да је раније, као Владика, једном био у Манастиру Добрину.

„Манастир Добрин је сада знатно улепшан и добрађен, тако да подсећа на некадашње царске манастире. Драго ми је што ову Светињу походи и посећује велики број православних верника, који се овде уче оном што је наставије, љубави према Богу. И ови крајеви, као и многи наши крајеви, последњих година су доживели велика страдања. Треба настојати да се проблеми решавају уз разум, ум и срце, па да као људи проналазимо решења. Нека би дао Господ Бог да љубав влада међу људима, да тако покажемо да носимо лик и образ Божији у себи и да га покажемо у свом свагдањем животу“, нагласио је Патријарх српски Иринеј у беседи.

Извор: Митрополија дабробосанска

Најава

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј са више архијереја Српске Православне Цркве учиниће прву архијерјску посету Епархији миленешкој и Рашкој области.

Програм посете

На братски позив Његовог Преосвештенства Епископа миленешког Г. Филарета, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј посетиће у суботу, 28. маја 2011. године, Цркву брвнару на Воденој Пољани на Златару, а потом у 16 часова и Храм Свете Тројице у Новој Вароши, где ће у част доласка Његове Светости бити служена доксологија.

Истог дана, у 17,30 часова, Патријарх српски Г. Иринеј биће свечано дочекан у Манастиру Миленеви, где ће се поклонити гробном месту Светог Саве и целивати Свету десницу његову, мошти Светог краља Владислава, ктитора Манастира, као и мошти Светих мученика миленевских. Са почетком у 18,30 часова, Свјатјејши ће освештати новоподигнути манастирски конак на источној страни порте као и црквено звono од 9 тона изливено у Русији поводом 800 година постојања Манастира Миленева.

У недељу, 29. маја 2011. године, Патријарх Иринеј извршиће чин освећења новоподигнутог Храма посвећеног Светом великомученику Георгију на Гукама у Пљевљима. У наставку ће бити служена Света Архијерјска Литургија уз учешће архијереја и свештенства више Епархија наше Свете Цркве.

Слава Цркве Светог Марка

Највећи активни храм у Београду прославио 70 година богослужења

На дан прослављања Светог Апостола и Јеванђелисте Марка, 9. маја, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је Свету Архијерејску Литургију у београдској Цркви посвећеној овом апостолу Господњем уз саслужење Његовог Преосвештенства викарног Епископа хвостанског г. Атанасија, петнаест свештеника и шест ђакона Архиепископије београдско-карловачке. У току Свете Литургије Његова Светост је рукоположио монаха Давида (Перовића), доцента Богословског факултета у Београду, у чин јерођакона. Преломивши славски колач Свјатијеши је честитao храмовну славу старешини Црквеprotoјереју-страврофору Трајану Којићу и свештеничком братству Маркове цркве као и присутном народу, истакавши значај овог великог празника за Православну Цркву.

Исто вече, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, министар вера и дјаспоре г. Срђан Срећковић, министар културе г. Предраг Марковић, као и заменик председника Скупштине Грађа Београда г. Зоран Алимпић присуствовали су Свечаној академији у Коларчевој народној задужбини, којом су обележене годишњице београдске Цркве Светог Марка – 80 година од освећења камена темељца и 70 година богослужења у овом Храму Божијем.

Други Васкршњи концерт

На Великој сцени Народног позоришта у Београду одржан је 3. маја Други Вакершњи концерт под покровитељством Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја у организацији Верског добротворног старатељства Архиепископије београдско-карловачке.

Концерту су присуствовали Патријарх Иринеј, викарни Епископ хвостански Г. Атанасије, бројни свештеници, гости и љубитељи духовне и традиционалне српске музике.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1060

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

2
Активности Патријарха

5
Садржај

6
Поглавари Православних Помесних Цркава о Саборској одлуци о монаху Артемију

8
Црквено-народним сабором завршен научни склоп на Феликс Ромулијани

10
Живот у Духу Светоме, живот у Цркви Христовој
протојереј-савафор гр Владислав Вукашиновић

14
Сва Србија је озарена Савином вером
Јово Бајић

15
Сећање на храбре добровољце

16
Разговор са Љубомиром Симовићем
Ја сам се родио у вери
Славица Лазић

18
Сто седамдесет пет година деловања обновљене београдске Богословије
монах Игњаће Марковић и гр Ксенија Кончаревић

20
Јован Фундулис и тајинствено Богослужење
Панајотис Скалцис

22
Јовановска Педесетница и Дела апостолска
гр Предраг Драгутиновић

24
Вера – између суда и спасења
Јован Блајовић

26
Православна Црква и милосрдни рад
Владимир Марјановић

28
Црква и социјални проблеми – у потрази за ерминевтичким кључем
Блаје Пантелић

30
Ранохришћанске библиотеке на Западу
пр јакон Ненад Игризовић

32
Владар и Светитељ – Деспот Стефан Лазаревић (1389-1427)
Радован Пилиповић

34
Осам векова Милешеве - Ван временских оквира -
Живорад Јанковић

36
Пјер Паоло Пазолини: Јеванђеље по Матеју
Ирина Радосављевић

38
Трибина „Увод у политичку теологију“
Данко Сирахинић

38
Свет књиге

39
Вести из прошлости

40
Кроз хришћански свет

42
Из живота Цркве

44
Сећање на проту Живорада Јолића

46
Вјечнаја памјат

Излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа. Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Президент мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
бакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
президент др Оливер Суботић,
Сања Лубардинић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полуоднешта 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007110000024015
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 64 85-88-486
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-115
Факс: +381 11 3282 588
e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs - редакција
preplata@spcrs.rs - претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Дизајн: Соба.рс
Штампа: „Политика“ А.Д.
ЦИП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
Дистрибутор: „Polydor“ доо,
Ломнича 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс. 032/717-322, 011/2461-138

271.222 (497.11)
ИССН 0555-0114 - Православље
ЦОБИСС.СР-ИД 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Министарства вера и дијаспоре Републике Србије

Поглавари Православних Помесних Цркава о Саборској одлуци о монаху Артемију

Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве на својој седници од 14. априла 2011. године донео је одлуку:

„Узети на знање садржаје писма Његове Светости Патријарха константинопољског Г. Вартоломеја, Његовог Блаженства Патријарха јерусалимског Г. Теофила, Његове Светости Патријарха московског и целе Русије Г. Кирила и Њего-

вог Блаженства Архијепископа кипарског Г. Хризостома којима потврђују пријем извештаја Светог Архијерејског Синода да је Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве, својом одлуком АС бр. 20/зап. 54 од 19. новембра 2010. године, умировљеног епископа рашко-призренског Артемија лишио епископског чина и вратио у ред монаха.“

Писмо
Његове Светости
Патријарха
константинопољског
Г. Вартоломеја

Блажењејши и Свјатјејши Патријарше Српски, у Христу Богу возљубљени и жељни брате и саслужитељу наше Недостојности Господине Иринеје, Вашу уважену Светост братски у Господу целивајући, најтоплије поздрављамо.

На заседању нашег Светог и Свештеног Синода примљено је и са тугом прочитано писмо Ваше возљубљене и многопоштоване Светости од 16. фебруара ове године, под бр. прот. 1404, којим нас упознајете с тим да је Свети Синод Ваше Цркве изрекао бившем епископу рашко-призренском Артемију казну разрешења од Архијерејске службе и вратио га у ред монаха.

У одговору на исто, благодарећи Вашој Светости на комуникацији и обавештавању и нас о канонској одлуци коју је, по овом питању, Ваш Свети Синод донео, обавештавамо Вас да је она обзнањена Јерархији нашег Васељенског Трона, са изразима, уједно, бескрајних жеља и с молитвом да се Христос, Светлост Истинита, који просветљује и освећује свакога човека који долази на свет, покаже и на палом брату нашем и управи кораке његове на покајања дела добра и Богоугодна.

Стога, целивајући Вашу Светост целивом светим, желимо Вам благословен период Свете и Велике Четрдесетнице кроз који пролазимо.

18. марта 2011. године
Ваше часне Светости
љубљени у Христу брат
с.р.
Константинопољски
† ВАРТОЛОМЕЈ

Писмо
Његовог Блаженства
Патријарха јерусалимског
Г. Теофила

Свјатјешем Архиепископу пећком, Митрополиту београдско-карловачком и Патријарху српском Г. Иринеју, у Господу љубљеном брату и саслужитељу Наше Недостојности, целив свети у Христу Исусу.

Примивши писмо Ваше Високоуважене нам Светости, под бр. прот. 1404, од 16. фебруара ове године, и прочитавши га на заседању нашег Светог и Свештеног Синода, обавештени смо о лишавању чина епископа рашко-призренског г. Артемија и његовог враћања у ред монаха. Прихватајући, стoga, с братском дужношћу одлуку Ваше Свете Цркве, молимо се Господу, да утврди Свету Цркву Божју служењем у Њој способних и преданих служитеља, и молећи за Њу, са Пресветог и Животворног Гроба Спаситеља нашег Христа, силу с висине за обављање Њених најуваженијих дужности, упућујемо Вам целив у Господу, У Светом Граду Јерусалиму 15. фебруара 2011. године Ваше возљубљене Светости вољени у Христу брат с.р.
† ТЕОФИЛО Трећи

Писмо
Његове Светости
Патријарха московског и
целе Русије Г. Кирила

Негојој Светости Г. Иринеју, Архиепископу пећком, Митрополиту београдско-карловачком и Патријарху српском Ваша Светости, возљубљени брате и саслужитељу пред престолом Божијим!

Поздрављам Вашу Светост са жељама за мир и духовни напредак у дане Великог поста.

Обавештавамо Вас да смо примили Ваше писмо од 16. фебруара 2011. године у коме нас обавештавате о неканонском и самоиницијативном деловању монаха Артемија (Радосављевића), кога је Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве лишио епископског чина.

Уверавам вас да нико од епископа и свештенства Руске Православне Цркве неће имати никакву комуникацију са монахом Артемијем и монасима, који су му се придружили. Отворено непоштовање одлука легитимних Црквених органа, како од стране монаха Артемија, тако и од оних који му пружају подршку, у нама је изазвало дубоку забринутост и жаљење.

Москва 31. март 2011. године
Са братском љубављу у Господу,
Патријарх Московски и све Русије
† КИРИЛ

Писмо
Његовог Блаженства
Архиепископа кипарског
Г. Хрисостома

Свјатјеши Митрополите београдски и Патријарше целе Србије, возљубљени и многопоштовани брате и саслужитељу, Господине Иринеје, Вашу уважену Светост братски у Господу целивајући, најсрдачније поздрављамо.

Примили смо писмо које је Ваша Светост послала 16. фебруара ове године, којим нас обавештавате о тужним до-гађајима који су нужно довели Свети Синод Ваше Најсветије Цркве Српске до лишавања чина покретача и првоузрочника тих догађања бишег епископа рашко-призренског Артемија.

Изражавамо нашу најдубљу жалост поводом поменутог непримереног, скандалозног и, уопште, недопустивог и безбожног понашања рашчињеног. Шта више, уверавамо Вашу уважену Светост и са Вама Свети Синод сестринске Цркве Српске о постојању подршци Вама (тј. Патријарху, Синоду и Цркви п.п.) наше Најсветије Цркве Кипра, као и о подршци за предузимање Ваших неопходних одлука и поступака зарад добробити Христоимените пуноће тамошње Цркве.

Стога, шаљући изнова Вашој Светости наш у Христу братски целив, свесрдно се молимо да Господ подари, пalom и лишеном чина бившем епископу Артемију, Његову милост и просветлење и спасење душе његове. У Свештеној Архиепископији Кипра, 24. фебруара 2011. године

Ваше Светости
љубљени у Христу брат
с.р.
Кипарски
† ХРИСОСТОМ

У сусрет 1700. годишњици Миланског едикта

Црквено-народним сабором завршен научни скуп на Феликс Ромулијани

На касноантичком локалитету Феликс Ромулијана код Зајечара (4. век), који се налази на УНЕСКО листи Светске културне баштине, завршен је тродневни научни скуп под називом „Хришћанско наслеђе Феликс Ромулијане – У сусрет 1700. годишњици Миланског едикта“. У оквиру суботње преподневне дебате учесници овог скupa говорили су о значају „Указа толеранције вера“ који је 311. године, две године пре Миланског едикта, донео римски тетрапах Галерије, градитељ царске палате Феликс Ромулијане код Зајечара, до тада највећи прогонитељ хришћана. Овим Указом, Галерије је пред саму смрт признао хришћанство.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, отварајући научни скуп на касноантичком локалитету „Феликс Ромулијана“ рекао је да овај скуп представља припрему за обележавање великог јубилеја 1700. годишњице Миланског едикта 2013. године у Нишу.

- Милански едикт представља нов-

у страницу у историји и култури Европе и Азије и преокрет у историји хришћанства - истакао је Патријарх Иринеј. - Овај научни скуп је прилика да историју, чији су словенски народи наследници, пренесемо онима који долазе.

У раду научног скупа учествовали су Епископ умировљени захумско-херцеговачки др Атанасије (Јевтић), Манастир Тврдош, Требиње: Галеријев едикт о толеранцији и његов концепцији и домет; Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије (Радовић): Кашихезе Св. Никите ремесијанской; др Жарко Петковић, Филозофски факултет, Београд: *Auctoritas maiorum* и Галеријев едикт; др Миша Ракоција, Завод за заштиту споменика културе, Ниш: О црквеним ириликама и иросијирању архијектонских облика стварохришћанске Ромулијане и Наисуса; Горан Јанићевић, Академија Српске Православне Цркве за уметности и консервацију, Београд: Касноантичка - ранохришћанска уметност 1700 година (анализа стила на основу

рејрезенцијивног узорка Феликс Ромулијане); Елена Васић Петровић, Завод за заштиту споменика културе, Ниш: Касноантичко наслеђе у оквирима савременог Ниша; мр Маја Живић, Народни музеј, Зајечар: Рановизантијски Гамзиград (оквирна тема); др Радомир Поповић, Висока школа - Академија СПЦ за уметности и конзервацију, Београд: Приказ новог издања Лакшанијевог дела „О смрти Југоионије“; мр Велибор Џомић, Митрополија црногорско-приморска, Цетиње: Верска толеранција: од Миланског едикта до Европске конвенције о људским правима; Бора Димитријевић, Народни музеј Зајечар: Лакшаније као извор за историју штархије.

Током суботњег поподнеда одржан је и округли сто на тему „Од римске толеранције до европског разумевања“, чији је уводничар био теолог презвитер Вукашин Милићевић из Архиепископије београдско-карловачке. У Томину недељу, 1. маја 2011. године, на централној свечаности на касноантичком локалитету

Феликс Ромулијана код Зајечара, на остацима хришћанске цркве из 6. века, посвећеној Светом Апостолу Томи, Свету Архијерјеску Литургију је служио Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, уз саслужење Високопреосвећеног Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија, Преосвећеног Епископа тимочког Г. Јустина, Преосвећеног Епископа будимљанско-никшићког Г. Јоаникија, Преосвећеног Епископа рашко-призренског Г. Теодосија и Преосвећеног Епископа умир овљеног захумско-херцеговачког Г. Атанасија, архимандрита Илариона – игумана манастира Буково, протојереја-ставрофора Петра Стојиљковића – архијерјеског намесника неготинског, протојереја Игора Ивковића – старешине Саборне цркве у Зајечару, презвитера Вукашина Милићевића из Цркве Св. Василија Острошког у Београду, архијакона Саве, јерођакона Марка и ђакона Дејана Арсића из Цркве Св. цара Константина и царице Јелене у Нишу.

– Данашње служење Литургије на свраћа у прошлост и минуле векове, када је владала моћна римска империја и владари који су прогонили хришћане – рекао је Патријарх Иринеј у својој надахнутој беседи. – Галерије је био један од најзлогласнијих прогонитеља хришћана или га је пред крај живота посетио Бог и он је, покајан или не, написао Указ о толеранцији и тиме признао хришћанство. Ево, после много векова, на овом месту које је саградио Галерије, служи се Света Литургија. Даће Бог да овај храм буде и обновљен.

На овом великом црквено-народном сабору, како га је назвао Преосвећени Владика тимочки Г. Јустин, упркос киши, окупило се више стотина људи. Литургији су присуствовали министар за културу Владе Републике Србије г. Предраг Марковић, проф. др Богдан Ђорђевић Шијаковић, државни секретар министарства вера и дијаспоре, г. Млађан Ђорђевић саветник председника Републике Србије и друге уважене званице.

Након завршене Свете Архијерјеске Литургије Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј присуствовао је аукцији осликаних јаја. Средства прикупљена на аукцији биће употребљена за завршетак нове Цркве Вазнесења Господњег у зајечарском насељу Котлујевац.

Научни скуп на Ромулијани током три дана пратила су и бројна културна дешавања. У Позоришту Тимочке Крајине „Зоран Радмиловић“ у Зајечару 28. априла „Вече духовне поезије“ приредили су песници Добрица Ерић и Братислав Милановић. У Народном музеју у Зајечару 29. априла отворена је изложба радова студената Академије Српске Православне Цркве за уметности и консервацију под називом „Ранохришћанска уметност 1700 година после“. Исте вечери у Позоришту Тимочке Крајине „Зоран Радмиловић“ одржан је свечани концерт вокалног састава „Мариника“ из Неготина. У суботу, 30. априла одржан је концерт етно-групе „Балканика“.

Извор: Епархија шумадијска

Педесетничко изливање Духа је увек црквено и пролази кроз заједницу

Живот у Духу Светоме, живот у Цркви Христовој

*профојереј-страврофор
гр Владимир Вукашиновић*

Педесетнички догађај је суштински повезан са тајном Христа, он је усмерен на њега и у њему има свој прави дубоки смисао. Силазак Духа Светога је својеврсна антиципација другог доласка Христовог или овога пута у Телу Цркве којој је Он Глава. То је смисао речи Господњих: „Нећу вас оставити сиротне“

Када је Бог створио човека по својој слици и прилици, Он му је усадио и стваралачки потенцијал, могућност да и сам ствара. Да стваралачки обликује и досаздава самога себе и свет у коме пребива, пошто ни стварање света ни човека на известан начин није било довршено. Божије твораштво је дело отвореног штића, дело које се креће и развија. Свет у коме човек пребива са једне стране је дат – постоји пре човека, независно од њега, и уме да буде немилосрдно незаинтересован за човека. Са друге, пак, сам човек стваралачки улази у свој свет и мења га. Он није задовољан светом и жели нешто ви-

ше и дубље од њега и у њему. Осећа да је непотпун, недовршен. Он утискује свој печат у тело света, оставља на њему трагове свога бића. Своје жеље, потребе, визије, очекивања – оно што воли и оно чему стреми. Човек, такође, није задовољан собом и жели себе другачијег, вишег, потпунијег, целовитијег. Он је гладан и жедан дубљег и аутентичнијег постојања, воде живе од које се не жедни до века.

Сваки такав покушај да се доради свет и додгради човек, ма како он био сложен, дубок и узвишен, ипак не чини човека до краја испуњеним и задовољним. И ма шта чинио и ма колико

се трудио, човек сведен само на стварност од овога света и своје, људске одвише људске, напоре, увек на крају крајева остаје поражен и горак. Жеђ остаје неутажена.

Ту ћорчину краја – а она почиње много пре њега самог – што је умније и осетљивије људско биће, то је пре наслути и доживи – људски род покушава да избегне и завара на многе начине. Ево неких од њих. Ако погледамо историју људског рода са спољашње стране видећемо смењивања великих цивилизација, технолошки и друштвени напредак, научна достигнућа у различитим сферама људских интересова-

ња – непрекидни низ настојања да се живљење учини функционалнијим, лакшим и квалитетнијим. Уживајући плодове ових достигнућа – и гутајући горке пилуле разнородних злоупотреба на овим пољима, човечанство бива свесно да ма какав и ма колики спољашњи напредак у материјалном свету био у питању, он не може да задовољи све људске потребе, поготово оне које припадају узвишенијим сферама људског постојања.

Зато се човек, по природи ствари – не задовољан ограничењима спољашњег напретка, која је осећао од најранијих времена свога постојања, окреће ка сопственој унутрашњости да у њој покуша да открије одговор на питања која га муче. У њој се бави тзв. духовним активностима – уметношћу и философијом, којима настоји да протумачи и промисли стварност, да певајући прођре у тварне дубине сопственог бића и бића света, стичући при томе високо развијене психичке и интелектуалне функције, али га све то, ма колико било узвишене, лепо, префињено, дубоко, истинско, потресно, заводљиво, на крају крајева оставља незадовољним и жедним истинског живота. Јер је ова духовност тварне природе, створена и ограничена. Потиче из дубина створенога света или је њима и окована и у њима умире. У њој нема непролазног и вечног и зато није довољна. У њој нема Духа Божијег те стога, у крајњој

линији, она није духовна. „Кад кажемо духовно треба да знамо да је то од Духа Светога,“ рекао је Свети Јован Златоусти једном за сва времена.

Пошто одговора нема нити га може бити само у људском свету, људски род га је потражио у божанској – стварајући различите религије. Све оне, од прве до последње, од најједноставније до најсложеније, имају један заједнички именитељ: дело су људских руку, људског ума, људскога срца, људске чежње, људске потребе да досегне, дотакне, види, чује, послуша, следи, умилостиви, разуме, воли, живи и сједини се са Богом. И као такве, људске, ма како монументално изгледале, ипак остају несавршене и ограничене.

Треба рећи и ово: погрешно би било сваки овакав напор назвати бесилодним, свако аутентично религиозно осећање бесмисленим, све милионе људских живота проведених у труду да се живи у складу са наслућеним Божијим законом јаловим. Међутим, погрешно је и све то сматрати довољним. Све док се Бог и човек једном и заувек не сретну и загрле и сједине на такав начин да њихов загрљај и сједињење буде истинско, вечно и непомењиво, али да при том и остану очувана својства сваке природе, људска глад за смислом и жеђ за животом није могла бити задовољена.

Да би се ово десило није била довољна људска иницијатива. Она је морала доћи одозго или свише. Да бисмо досегли Бога, Бог је морао да пружи руку ка нама. Наше људске руке подигнуте на молитву, једноставно, нису биле довољне. Зденац воде живе морао је да нам открије и дарује Бог. Њега није могао да пронађе и ископа сам човек.

Та пружена Божија Рука, тај извор воде живе, испуњење и крај сваке религије и почетак новог живота Бога и људског рода био је Емануил, Бог који је са нама, нови пуни и прави човек, зато што је Богочовек – Исус Христос. Христос извор – Дух Свети вода жива, вода побожности, вода благочешћа како певамо у тропару празника Преполовљења. О томе говори познати библијски догађај разговора Господом Исуса Христа са женом Самарјанком, где њој Господ говори: „Кад би ти знала дар Божији и ко је тај који ти говори: дај ми да пијем, ти би тражила од њега и дао би ти воду живу... Сваки који пије од ове (мисли: обичне) воде опет ће ожеднети; а који пије од воде коју ћу му ја дати неће ожеднети до века, него вода коју ћу му дати постаче у њему извор воде која тече у живот вечни. Рече му жена: Господе дај мене ту воду да не жедним и не долазим овамо да захватам“ (Јн 4,10.13-15).

Да би човек могао да буде довршен, испуњен, да би могао да трансценден-

шира своје постојање, да постоји на виши начин – а боље је рећи на начин свише – морао је да се прво сједини са Богом.

То сједињење је остварио Богочовек Исус Христос, Нови Адам, који је узимајући у себе људску природу њу преобликовао и довољши, дајући нову форму и пуноћу, структуру и начин функционисања. Она при томе није постала нељудска или надљудска, њена природна својства нису била укинута или промењена. Напротив. Постала је истински људска, њене су снаге преусмерене и исцељене, њени потенцијали остварени.

Да је то сједињење остварено само у Христу и за Христа, да није било Духа Светога који је сишао на апостолску заједницу у Јерусалиму, нама та стварност не би била доступна, ми бисмо и даље остали сирочићи. Али је сам Господ рекао и обећао у опроштајној беседи ученицима: „Ја ћу умолити Оца, и даће вам другог Утешитеља да пребива с вами вавијек. Духа Истине, кога свијет не може примити, јер га не види нити га познаје; а ви га познајете, јер са вама пребива и у вама ће бити. Нећу вас оставити сиротне: доћи ћу к вама. Још мало и свет ме више неће видети, а ви ћете ме видети јер ја живим и ви ћете живети“ (Јн 14,16-19).

Педесетнички догађај је суштински повезан са тајном Христа, он је усмерен на њега и у њему има свој прави дубоки смисао. Силазак Духа Светога је својеврсна антиципација другог доласка Христовог или овога пута у Телу Цркве којој је Он Глава. То је смисао речи Господњих: *Нећу вас оставити сиротиће: доћи ћу к вама. Још мало и свет ме више неће видети, а ви ћете ме видети*. Свети Кирило Јерусалимски у свом *Тумачењу на Јованово Јеванђеље* пише како је смрћу Христос за кратко нестао из вида својих ученика, испразнио пакао и сокрушио врата ада, да би потом „... поново саздао Храм свога Тела. Опет се појавио пред ученицима и обећао да ће бити са њима до краја света, како је записано у Писму. Јер, иако одсутан телом, седећи, нас ради, са десне стране Оца, он ипак обитава Духом Светим и са онима који су га достојни и има вечно и непрекидно општење са својим Светима, јер нам је обећао да нас неће оставити неутешним“ (*Тумачење Св. Јеванђеља по Јовану* 11, 2.).

У новом животу Тела Христовог Духом Светим можемо сви да учествујемо захваљујући Светим тајнама Цркве. У томе је смисао Крштења, чија молитва вели: „И испуни га силом Светоја Духа Твоја ради сједињења са Христом Твојим да не буде више дета тела него дете Царства Твога.“ У Молитви Св. Мира видимо продубљење црквеног учења о духовном животу у Христу. Поред Крштења и Миропомазања као свештених обреда иницијације у нови живот појављује се и Света тајна Евхаристије као простор и извор духовног живота. У њој се, констатујући да је Бог већ дао поновно рођење водом и Духом, моли да новокрштеној подари „печат дара Светога свемоћнога и обожаваног Духа Твога и причешће Светога Тела и часне Крви Христа Твога.“

и трајна Педесетница свих верујућих. Због тога се овај празник не слави само у овај дан када пада његово календарско прослављање. Он је, као и Васкрсење Христово, *стални празник Цркве*, њен основни нерв. Тако учи и велики Златоуст: „Ми овај празник празнујемо зато што је Дух Свети к на ма сишао. Као што смо видели да је динородни син Божији свагда са вернима пребива тако са њима пребива и Дух Свети“.

Као што видимо, Дух Свети овде истовремено и претходи и последује Христу. Он омогућује да Христов Домострој буде слободан од окова историје и као Дух заједнице омогућује = конституише заједницу Тела Христовог. Црква је жива захваљујући Духу Светоме. Она није хладна *институција*

Свети Григорије Богослов, говорећи о Педесетници, учи да је у истој јерусалимској Горњици било и установљење Свете Евхаристије на Велики Четвртак и Силазак Духа Светога на Апостоле – *све са циљем да људи узиђу к Богу и да настапе заједница Бога са људима* (*Беседа на Педесетницу*). Обратимо пажњу на то да се оба ова догађаја тичу Тела Христовог (као Хлеба који са Небеса силази и као Тела Цркве) и да су повезана са деловањем Светога Духа у конституисању односно настанку, претварању Тела Христовог.

Евхаристија је центар духовног живота и његов извор. Захваљујући Духу Светоме Црква је стална Педесетница. У Светој тајни Миропомазања она је лична Педесетница сваког крштеног човека а у Светој Литургији општа

једном давно установљена, која траје кроз векове као неки мање-више неопходни оквир унутрашњих духовних збијања, него је *конституција*, стварност која се увек и поново оживаљава и саздаје. Зато су њене институције харизматичне и зато је њена структура благодатна. С друге стране, Дух Свети се кроз Сина = Цркву, у Светим тајнама и врлинском животу, дарује свету. Дух Свети не преображава и уводи у нове односе само човека. То бива и са светом, са његовим основним категоријама – простором и временом. Педесетничко изливање Духа је, у правом смислу речи, почетак новог живота, нове творевине, оног што ће Златоусти назвати даном када земља небом *постигне*. **Литургијско време**, превазилази линеарну фрагментираност природног тока време-

на и све његове димензије сабира и чини доступним у садашњем искуству, у оном чувеном литургијском *данас*. Два основна литургијска тока први *анамнешички* – спомен историјских спасоносних догађаја из Живота Христовог и други *еикленични* који помиње и будуће догађаје, Свети Дух у евхаристији чини могућим. Нешто што се *некада не би* одиграло – на пример, Рођење Христово у Витлејему Јудејскоме, и нешто што ће се *тек бити* – на пример, Други долазак Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, у Литургији постају стварни садашњи феномени у којима се може учествовати, заједничарити. **Литургијски простор**, опет, показује крајњу истину материјалног аспекта Божије творевине – а то је да она, уместо да буде препреком, отежавајућим фактором на путу ка Богу, постане средство којим се човек сједињује са Богом, богојавна и богоопштећа, и сама испуњена Духом.

Само срце литургијског простора је Храм, који је, пре свега, Тело Христово, заједница верних којима је Он глава. Христос је Свештенослужитељ Светиње и истинске Скиније коју постави Господ а не човек (Јевр 8,2), Првосвештеник Новога Завета који истовремено седи са десне стране престола Величанства на небесима (Јевр 8,1) и приноси сваки евхаристијски принос своје Цркве; Он је такође и сам тај Принос, Он је и Онај Који га са Оцем и Духом Светим прима; Он је на евхаристијском престолу живота, Он је у икони, Он је у срцу, Он је у уму; Њему позајмљујемо своје биће – Он држи у постојању наше. Али то није све. Његово Тело је још обухватније, оно може да загрли и у себе прими сав свет. Зато шири оквири организовања црквеног живота: парохија и епархија, показују ново функционисање простора, његово преображавање, као космичког Тела Христовог. Парохија тако постаје простор нових односа, процеса из крштења, нова духовна породица, неспутана социјалним факторима и неокована биолошким везама и односима. Епархија је, опет, као већа територијална структура, икона искупљеног света који живи по обећањима Божијим а не по инстинктивима и нагонима овога света.

Пошто смо видели да је Свети Дух – Дух Цркве, покушајмо да одговоримо и на следеће питање: Где у Цркви Он почива и како се до Њега стиже?

Људи су, генерално, склони да духовосцима сматрају оне који су, на известан начин, слободни од сваке институционалне условљености, својеврсни пророчки тип човека. Речи Христове: „Дух дише где хоће, и глас његов чујеш, а не знаш откуда долази и куда иде: тако је сваки који је рођен од Духа“ (Јн 3,8) – упућене Никодиму фарисеју, на први поглед говоре у корист таквог разумевања, супротстављања Духа и институције. Историја Цркве, знатно, није сиромашна примерима сукобљавања пророчке харизме и институционалних структуре. Да ли је то неизбежно? Да ли је тај сукоб онтолошке или феноменолошке природе? Да ли он извире из самих структура ових феномена? Да ли он – који је евидентан и несумњив у дохришћанским и нехришћанским религијама – и у хришћанству има свој разлог постојања? Оваква питања можемо рећати у недоглед. Пробајмо да предложимо одговоре.

Пошто је најопшија слика ванинституционалног харизматика у највећим броју верских система – *мистик*, сагледајмо нашу дилему на примеру могућности или немогућности, односно, природе аутентичног хришћанског мистицизма.

Генерално треба рећи да сви облици мистицизма имају везе са жељом човека да премости јаз између онога што он у ствари јесте или доживљава и онога што га надилази. Поставља се питање: шта је за нас хришћане аутентично мистичко искуство? Да ли је оно привилегија неких – особито, субјективно и индивидуално искуство – или право и могућност свих чланова Цркве, њихово заједничко искуство?

Постоји дубока унутрашња веза између појмова мистик и света мистерија, Света тајна. За велике оце Цркве четвртог столећа свете тајне (μυστήριον: мн. Ιερά Μυστήρια) су заједничка искуства, доступна свим њеним члановима. Зато су Епископи у то време – али и касније – називани мистагозима – тајно водитељима. Овде је на сцени један еклисијолошки мистицизам. Светотајински. Мистицизам тајне вечере (то μυστικόν δεῖπνον), која није тајанствена јер је скривена, него је светотајинска пошто је на њој установљена основна Тајна хришћанске вере – преласка из смрти у живот обедовањем за есхатолошком трпезом Царства Божијег – највишег,

најсавршенијег и најпотпунијег мистичког искуства.

Педесетничко изливање Духа које, једном започевши никада не престаје, не сме се свести на даривање индивидуалних дарова појединцима, оно је увек црквено и пролази кроз заједницу. Духовни дар не бива изазван природним или етичким одликама човека: он увек долази одозго, свише. Црквени мистицизам није заокупљен оним што се дешава у свести појединца, ма ко он био – он није мистички индивидуализам – него оним што се дешава између човека и оног Другог. Због тога је овако схваћено мистичко искуство засновано на односу, на љубави.

Тога ради, у хришћанском искуству се духовни живот Цркве, живот вођен у Светим Тајнама, изједначава са аутентичним мистичким искуством. У њему нема места за било какав нездрави духовни елитизам. Он је намењен свим њеним члановима, без обзира на разлике у формама и облицима њихових живота. Пуноћа духовног живота, поновимо, може се живети у светотајинском животу Цркве без промене спољашњих околности у којима се налазимо, иако је и њихово мењање могуће и духовно оправдано за једну врсту живота у њој. Можда је то најтачније сажео Никола Кавасила, велики богослов 14. столећа, рекавши да духовни живот не мора, нужно и увек, да претпоставља промену *места* постојања или увек мора да подразумева промену *начина постојања*.

Није на одмет рећи и следеће: овакво разумевање духовног живота Цркве не негира и не одбације значај подвигништва за сваког њеног члана. Па и сам светотајински живот утемељен је на *Крсту* и *Васкрсењу* и противче у знаку те две стварности: људског труда који никада не бива укинут, јер је увек потребан као знак и позив љубави и верности, пут богопознања и самопознања и Божије благодати и љубави која на крају крајева спасава.

Живот у Духу Светоме, живот у Цркви увек подразумева једну фину динамику датог и задатог, примљеног и очекиваног, већ окупшаног а тек долазећег. Томе животу, зато што овде није реч о безличној сили или кавој инхерентној стихији, него о живоме Богу, по речима Христовим, учи нас сам тај Дух (Јн 14,26).

Спомен спаљивања моштију Светог Саве

Сва Србија је озарена Савином вером

Јово Бајић

Светосавски Храм на београдском Врачару посвећен, како у беседи рече Патријарх Иринеј, „највећем сину кога је српска мајка родила и највећем човекољупцу који се изнедрио из душе српскога народа“, прославио је у уторак 10. маја празник Спаљивања моштију Светога Саве. Свету архијерејску Литургију служили су Његова Светост Патријарх Српски Иринеј и Његово Преосвештенство викарни Епископ хвостански Атанасије (Ракита) уз саслужење више београдских свештеника и ђакона и појање хора овога храма. Славске колаче ломили су Патријарх Иринеј и Епископ Атанасије, а онда је Патријарх Иринеј беседио.

На месту где се данас уздиже Светосавски Храм на Врачару, Турци су 10. маја (27. априла по старом календару) 1594. године спалили мошти Светога Саве. Турци су, како је у беседи истакао Патријарх Иринеј, донели мошти Светога из Милешеве на Врачар и ту их спалили „очекујући и надајући се да ће тиме престати вера и нада и љубав коју народ очекује од моштију Светога Саве“. Јер су мошти живе, и нису сасушене кости, него то је сила и благодат Божија која се преко њих показивала, ништа мање него док су те свете личности биле у животу. Надали су се да ће тиме нестати и имена и славе Светога Саве. Спалили су га, али нису спалили ни његово име, ни његову славу, ни моћ његову која се показивала према српском народу“.

И док су Турци на врачарској ломачи спаљивали његово тело, како је на kraју свога дела „Живот Св. Саве“ рекао Епископ Николај Велимировић, „живи дух светитеља посматрао је победнички из невидљивог света доле на

ватру. Јер Савина жеља за живота беше да буде мученик из љубави према Христу. Сада му се та жеља испунила“. О том мучеништву беседио је и Патријарх Иринеј:

- Свети Сава је овде доживео мученичку смрт и тиме је био овенчан ореолом мученика, његовом светитељству, његовом светоме лицу додао је и име великога мученика. Тако је овде на овом месту спаљено и тело Светога Саве, али не и благодатна сила која се показивала преко његових светих моштију и његове свете личности.

То потврђује и Светосавски храм на Врачару, задужбина свих Срба света, једна од најлепших православних богомоља на свету. Овај храм Срби подижу од 1984. године, на темељима започетим пре Другог светског рата. Под његовим куполама Свети Сава симболично окупља сав свој народ.

- Свети Сава, браћо и сестре, јесте име Србиново – рекао је поред осталог, у својој беседи Патријарх Иринеј. - Сваки Србин је Свети Сава јер је њиме озарен, његовом вером и његовом благодаћу испуњен. И плод и дело те љубави и те оданости јесте овај свети храм који се подиже, величанствени храм највеличанственијем, не само српском, него хришћанској светитељу и мученику Светитељу Сави. Принесимо му, браћо и сестре, веру и љубав, ону веру и ону љубав коју је он имао према своме роду и народу. Свети Сава, иако је спаљен телом овде, он је увек жив, и увек присутан у Цркви својој, и увек присутан у народу своме. То благодатне душе осећају и знају, зато му и приносе молитве, молитве предане и искрене пуне вере и љубави према њему.

Обележена 95. годишњица Прве српске добровољачке дивизије

Сећање на храбре добровољце

**Под покровитељством
Владе Покрајине
Војводине у
Кикинди, Војводи
Степи и Банатском
Карађорђеву радно
и свечано обележена
95. годишњица Прве
српске добровољачке
дивизије, која је
формирана 29. априла
1916. године у Одеси.**

Деведесет пета годишњица Прве српске добровољачке дивизије, која је по наредби Врховног команданта Српске војске Александра Карађорђевића, број 19. од 16/29. априла 1916. године, уз сагласност Владе и благослов цара Русије Николаја Другог Романова, формирана у Одеси, достојно је, крајем априла 2011. године, обележена радним и свечаним

скуповима у Кикинди, Војводи Степи и Банатском Карађорђеву. Покровитељ читаве манифестације била је Влада Аутономне Покрајине Војводине.

Организатори ове значајне манифестације за неговање српских добровољачких традиција била су Удружења ратних добровољаца 1912-1918., њихових потомака и поштовалаца из Београда и из Војвода Степе.

У Кикинди је 15. априла одржан Округли сто, међународног карактера, под називом: „95. година од формирања Прве српске добровољачке дивизије“. У целодневном раду, на више пленарних седница, познати и признати историчари, доктори наука, генерали, официри, истраживачи изложили су двадесетак саопштења из различних областима ратног добровољаштва. Под председништвом др Видоја Голубовића, председника Удружења ратних добровољаца 1912-1918., њихових потомака и поштовалаца из Београда и мр Милана Мицића, помоћника секретара за културу у Влади Војводине, уводне реферате

су поднели: др Слободан Б. Микић, генерал у пензији, затим проф. др Ђорђе Станић, такође генерал у пензији из Београда, те проф. др Никола Поповић. Рад на скупу је настављен излагањем мр Михаила Олејникова из Кикинде а потом је говорио проф. др Гојко Мильанић и др Видоје Голубовић, научни сарадник Института за међународну политику и привреду из Београда.

У наредне три пленарне седнице своја саопштења поднели су: мр Милибор Денда, Београд; др Момчило Митровић, Сремска Митровица; др Спасоје Граховац, Кикинда; мр Милан Мицић, Војвода Степа; представник из Костанце, Румунија; мр Бранко Б. Белић, Ново Милошево и многи други.

Обележавање великог јубилеја 95. годишњице Прве српске добровољачке дивизије, истог дана, настављено је у Војводи Степи у Дому културе позоришном представом „Време части и поноса“.

Другог дана учесници и гости разгледали су у Банатском Карађорђеву изложбу слика „Прва српска добровољачка дивизија“, положили венце на споменик Српском ратном добровољцу и разгледали експонате у Спомен-соби. После тога сви су се у Војводи Степи поклонили сенима погинулих ратних добровољаца у Спомен-комплексу и присуствовали Свечаној академији посвећеној јубилеју Прве српске добровољачке дивизије.

Манифестацији обележавања великог јубилеја присуствовале су делегације удружења из Алексе Шантића, Растине, Банатског Вишњићева, Руског Села, Старог Туђева, Новог Сада, Степановићева, Александрова, Сечња, Зрењанина, Ковина, Суботице и Сmedereva. Свечености су присуствовали и председници општина Житиште и Нова Црња. Као гост свечаностима присуствовао је изасланик војног аташеа Чешке Републике господин Ондреј Матаушек.

Удружења ратних добровољаца 1912-1918., њихових потомака и поштовалаца из Београда и из Војвода Степе

Разговор са академиком Љубомиром Симовићем

Ја сам се родио у вери

Разговарала Славица Лазић

Поштовани драмски писац, песник и есејиста Љубомир Симовић написао је култне драме „Путујуће позориште Шопаловић“, „Хасанагиница“, „Чудо у Шаргану“ и „Бој на Косову“ према којој је снимљен и филм.

Каква је данас улога песника и драмског писца и да ли и колико он својим делима утиче на своје читаоце и јавно мњење?

Одавно немам илузија о утицају писаца на јавно мњење. Поготову у земљи у којој је, према најновијим истраживањима, регистровано више од милион неписмених. При том немам никакавих илузија ни о писмености писмених.

Међутим, ситуација не мора да буде тако црна као што може да изгледа на први поглед. Вредност и значај једне књиге не мери се њеним утицајем на јавно мњење.

Ви сте добитник најпрестижнијих књижевних награда, али сте искусили и политички прогон – мислим, између осталог, и на оно што се догађало са Вашим „Источницама“, 1983. године?

У време страховладе комитета и идеолошких комисија, „Источнице“ су поделиле судбину многих књига, филмова и позоришних представа. Било је то време читања са предумишљајем, на основу кога су многа дела забрањивана, спаљивана или бункерисана. Времена идеолошких комисија су прошла, али манир читања са предумишљајем одржао се и

Аутор је више писничких књига, романа, путописа, дневника и разговора за које је добио најпрестижније домаће награде. „Стубови културе“ су недавно објавили његову аутобиографију „Памтивек“. Члан је САНУ.

до наших дана. Имам утисак да идеолошке комисије раде и данас, под новим именима и на новим адресама, али са истом искључивошћу... Увек се нађе неко ко покушава да нам неког Великог брата наметне као Бога.

Изврсно познајете књижевни језик и народни говор, користите богату лексику. Како да се вратимо чистим језичким формама, које нестају у поплави туђица, сленга, жаргона, и у најезди СМС комуникања и фејсбук „језика“?

Ја за то немам ни савет, ни формулу. Уосталом, оном ко не осећа потребу да свој језик – а то значи и свој живот – учини садржајним, смисленijим и богатијим – никакав савет ни формула не могу бити од помоћи. Упозорио бих Вас само да према свему треба бити опрезан, да свему треба приступати без предаје суда. Зар Вијон своју велику поезију није написао језиком париских улица петнаестог века? Зар Селин своје сјајне романе није написао сленгом ниже и средње грађанске класе? Зар неки озбиљни Французи нису казали да Селинов језик „није француски“? Ја читам све, од Дантеа до графита. Нисам незаинтересован ни глув ни за један језик којим се људи служе,

ни за „пијачни“ језик, ни за сленг. Важни су сви говори којима се људи изражавају и споразумевају. А како ће који језик бити употребљен, које ће висине и дубине досећи, које ће неизрециве ствари изразити, зависи од песника и његове снаге.

Морам, међутим, да напоменем да треба разликовати језике које ствара живи живот од оних које производи ТВ-индустрија.

Не једном сте рекли да песник и поезија не смеју да буду глуви, слепти и неми пред нечијом трагедијом и несрћем. Значи ли то да сматрате да је писац обавезан да буде ангажован и одговоран у критичним временима?

Морам Вам признати да зазирим од речи „ангажован“, јер је она некад имала прејак партијски и политички призвук. Бити ангажован значило је бити ангажован политички, у партијским органима и форумима... Иначе, све зависи од тога да ли писац сматра да је његова одговорност ограничена на његову уметност, или се простира и у област друштвених збивања. Оно што се код нас догађало током деведесетих година прошлог века, а и касније, било је превише трагично да бих о томе могао ћутати.

Драму „Бој на Косову“ објавили сте 1989. када се обележавало шест века од Косовске битке. Драму сте касније радикално прерадили. На који начин се Ваша књига бавила митом о жртвовању? Да ли данас разлучујемо да је акценат на слављењу честитости, светости, а не на слављењу пораза?

Пишући ту драму желео сам да тај историјски догађај, и мит који је на њему заснован, погледам из што више различитих углова. Зато сам главним учесницима тог догађаја – кнезу Лазару, Милошу Обилићу, кнегињи Милици, Мурату, и осталим великашима из српског и турског тabora – додао људе из народа: видара, праљу, рибарицу, пильарицу, трговца кожама, његову жену, и друге. Хтео сам да оквир у коме се одиграва и посматра та битка проширим и на неке доње зоне, у којима се питања не постављају на високом – религиозном или митолошком нивоу, него на практичном нивоу – пијаце и улице... Мислио сам да ћу тако добити веродостојнију и животнију слику онога што се забивало... А скраћењима сам, у другој верзији, прибегао да бих драму учинио краћом, бржом и прегледнијом. Уосталом, тај поступак сам детаљније образложио у „Напоменама о другој верзији“.

У аутобиографској књизи „Памтивек“ помињите своја ходочашћа манастирима Србије, Македоније и Свете Горе, али не говорите о томе како сте дошли до вере?

Ја до вере нисам „дошао“, ја сам се у њој родио. Вера је нешто што се у мојој породици подразумевало, на исти начин као што се подразумевају ваздух и вода. Наравно, то што се у почетку подразумевало, касније се изграђивало и добрајивало. Између осталог, и тим ходочашћима која помињете. Током шездесетих година, моја супруга и ја смо скоро цело једно лето провели путујући по Косову и Македонији, од манастира до манастира. Једне јесени, сваког викенда, обилазили смо неки од фрушкогорских манастира. Па су на ред дошле грчке, бугарске, румунске и руске цркве и манастири. Не могу се заборавити посете Сергијево-Тројицкој лаври, којој су большевици, по имену првог секретара московског СКП(б), дали име Загорск. Посебно памтим службу коју је Владика ир-

кутско- новосибирско-барнаулски служио у Туруханској цркви у Новосибирску.

Моји пријатељи и ја смо, у Шангају, дуго тражили, и на крају нашли, Цркву Светог Јована Шангајског. Нажалост, била је затворена. Не знам да ли само тог дана или заувек.

Треба ли да кажем да су круне свих тих путовања били одласци у Свету Гору, Хиландар и Јерусалим? Памтим сваки тренутак који сам на тим местима провео.

У Вашем песничком циклусу „Предрајским вратима“, у књизи „Планета Дунав“, читамо и ове стихове:

*Мени је лако да замислим йакао,
имам на основу чеја, каже йраља.
А на основу чеја да замислим рај?
Где се ми данас, као народ, духовно
налазимо? Колико су нас измениле
деценије атеизма ?*

Одмах после стихова које сте навели долазе и следећи стихови:

*А сељаци - контароверзни сељаци! – И
рај и йакао замишљају ко Граг!*

Не мора за све да буде крив атеизам. Свако од нас сам гради или не гради лествицу, којом се пење или не пење. И свако ће, ако доспе до врха, с њега узгледати нешто од онога што је понео са дна. Скренуо бих Вам пажњу на стихове Џона Дона, енглеског метафизичког песника из XVI и XVII века, који у песми „Твикнамски врт“ каже:

*А га се ово месићо сасвим сматраши
може
правим Рајем, змију сам донео.*

Последњи избори у САНУ потврдили су поларизацију у овој националној установи. Да ли је Академија наука изгубила свој национални програм, да ли је одустала од пројекта од националног значаја?

А шта је то „национални програм“, и шта су то „пројекти од националног значаја“ ? „Пројекти од националног значаја“ нису само политички пројекти и програми. Зар истраживања у медицини, хемији, физици, филозофији или лингвистици нису од националног значаја? Зар вредне књиге, зар преводи наших књига на светске језике, зар постављање наших драмских текстова на светске scene, нису од националног значаја? Зар развој сарадње САНУ са европ-

ским академијама наука и уметности није од националног значаја? У неким круговима се за национално исправно признаје само оно што је национално искључиво.

Помињете поларизацију. САНУ има око 140 чланова. Све су то индивидуалне личности, које се баве различитим научним или уметничким дисциплинама, које имају различита искуства и знања, и различите ставове, и не може се очекивати да сви о свему мисле као један. Разлике у ставовима и мишљењима су очекиване и нормалне. Наравно да у Академији има и поларизација, али је она, после ових избора, мања него што је била, рецимо, у деведесетим годинама прошлог века. Ја лично мислим да ће ова наша установа остати верна и себи и народу коме припада ако доследно буде оно што каже њено име: Српска академија наука и уметности.

Молитва

Написали сте неколико песама, које се могу сматрати као својеврсне молитве: „Десет обраћања Богородици Тројеручици хиландарској“, „Светом Јоаникују Девичком“, „Ходочашће Светом Сави“, „Молитва из потопа“. Колико је молитва значајна у Вашем животу и када песник осети да је спреман да се на тај начин директно обрати Богу или Свештенику?

Молитва је један од основних облика нашег црквеног песништва. Она се заснива на одређеним општима правилима, али се у њу, не ретко, уносе и лични тонови. Подсетио бих Вас на молитве Јефимије или Димитрија Кантакузина, али и на бројне молитве монаха и песника чија имена нису сачувана. Не могу а да не поменем ону дугу и потресну „Исповедну молитву“ непознатог песника из друге половине XIV века. Као песничка форма, молитва је у наше време доживела знатне трансформације. Кроз њене нове облике траже се нови путеви до онога коме се обраћате. А данашњи човек се Богу или свом заштитнику обраћа из позиције која је различита од оне из које им се обраћао човек средњег века. Као пример бих навео Клодела или Макса Жакоба или, још боље, Блеза Сандрара, и његову поему „Ускрс у Њујорку“. Обновом молитве, али и других форми црквеног песништва, код нас су се приљежније бавили Иван В. Лалић и Милосав Тешић.

У сусрет јубилеју српског школства Сто седамдесет пет година деловања обновљене београдске Богословије

монах Игњаће Марковић и
грк Ксенија Кончаревић

Прва школа у Карађорђевој Србији, Доситејева богословија, деловала је у Београду од 1810. до 1813. године. У изменењима живота српског народа после Другог српског устанка поставило се питање њеног обнављања.

На Духове 1836. године усвојено је „Начертаније о духовним властима у Србији“ и издат указ Кнеза Милоша да се оснује „богословско училиште“ – школа која ће образовати будуће свештенослужитеље и учитеље.

Митрополит Михаило Јовановић је расписом бр. 604 од 25. јула 1836.protoјерејима затражио списак младића за богословију, који имају најмање 18 година, умеју читати и писати и доброг су владања, с тим да о владању донесу потврду месног свештеника и главног кмета сеоског. Учење ће, како се прецизирало у распису, трајати годину дана, ученици ће се издржавати сами (за одело, храну и живљење), а школа и настава се неће плаћати; пријава и упис је до 1. септембра у митрополитском конаку и нико ко не сврши Богословију неће моћи да буде рукоположен за свештеника. Школа је починила 1. септембра јер је тај дан „начело индикта“ – почетак нове црквене, богослужбене године.

Благајничке књиге Кнежевине Срби-

је показују да је „клирикална школа“ установљена у Београду септембра 1836. године са једним разредом у који се уписало 45 ученика. Неки сведоче да је најпре примљено 26 кандидата, па кад се схватило да ће предавања трајати две године примљено је још 20 младића. Први течајни испит полагао је 43 кандидата – тројица су напустила школу, а други испит је завршило њих 39.

После само месец дана рада, већ 1. октобра, донета је одлука да се Богословија продужи за још годину дана јер је немогуће испредавати градиво за само једну годину, па је наредне, 1837. године, отворен други разред. Већ 1838. показала се потреба да се школовање продужи на три године. Богословија се најпре звала „Семинарија“, па „Клирикално заведеније“ или „Богословско училиште“, а разреди „класе“. Први разред био је „предуготовнички“ (припремни), а она друга два богословска. Ученици који су долазили у Богословију нису имали потребну школску спрему да би несметано пратили градиво. „Довољно је за њих било изучити у каквом манастиру или код каквог попе Чаславац, Псалтир, црквено певање и правило, па су онда ступили могли у Богословију. Долазећи са

таквом ограниченом спремом у овај завод, ма каква напрезања да су била од стране професора, да им науку што већма расветле и у ширем обиму предају, нису се могли очекивати некакви велики резултати.

„Професори су принуђени били спуштати се у њихов круг појмова и према њиховом уском тадашњем развитку упознати их тек с првим појмовима богословске науке... Тада начин предавања био је механичан. Но у сваком случају морамо признати, и ако се наука у прво време у богословији предавала у тесном кругу и неудесном меканичком правцу, опет зато ученици, што излазише из овог завода и ступаше у чин свештенички, били су бољи свештеници с бољим хришћанским појмовима него ли они, који су се по манастирима учили. Нарочито у прво време обраћена је у богословији жива пажња на правилно црквено читање и певање“ – писао је потоњи хроничар Богословије Никодим Петровић.

Први професори Богословије били су протосинђел Гаврило Поповић из Срема и јеромонах Ликоген Михајловић из Далмације, а већ 1838. године овде починују предавати Амфилохије Давидовић, Павле Поповић (потоњи архимандрит Пајсије). Поређења ради, број професора у свим вишим и стручним школама Кнежевине Србије био је 1836. осам, а 1838. године шеснаест.

У Богословији су се прве школске године предавали следећи предмети: словенска граматика, историја Цркве с литургијом, догматика, пастирско и морално богословље. Са отварањем

наредних разреда повећавао се број предавача, тако да је један предавач држао један разред и предавао све предмете. Шта ће се из којих предмета предавати, одређивао је митрополит; он је састављао уџбенике за разне науке и предавао их наставницима да по њима раде. Уџбеници су били превођени углавном са руског језика. Предавачи су градиво диктирали, а ученици записано учили напамет – ова непопуларна метода се у оно време користила не само у Богословији него и у гимназији и задржала се још дуго у школама.

„Сви ученици становали су у кнежевом конаку, а учионица била им је на доњем боју у оној згради, која је до скора била кућа браће Бадемлића. На горњем пак боју седили су били учитељи: Ликоген и Гаврило. И из стана у учионицу, и из учионице у стан, и из једног и другог места, клирици су ишли у пратњи једног од ове двојице наставника на јутрење, службу и остала богослужења, која су вршена у цркви брвнари и дашчари, која је била у авлији потоње старе богословије а према садашњој Саборној Цркви“, сведочио је Алекса Илић.

По наређењу Митрополита Михаила предавачи су били дужни, када нису у школи, да се баве „предуготовљавањем за савршеније предавања учебни предмета, сачињавањем потребни у богословији преподаваних наука и тим подобним“.

Прота и парох чачански Вићентије Поповић из Јежевице овако сведочи о данима свога школовања у Богословији и о Митрополиту Петру:

„У цркви и Богословији био је Митрополит Петар врло строг, нарочито у правилу црквеном и пјенију није трпио погрешке. Неприправне певце и чтеце у капели па и у цркви кажњавао би клечањем пред иконом. Зато нико није смео у цркву па и у капелу не-приправан од богослова отићи. Митрополит је Петар доиста строг био у свему, али је добре ђаке као и свештенике волео као децу своју. Разреде богословске за време часова често је походио и свагда из оног предмета по некога прозивао и испитивао. И мене је пропитивао почесто са речима – Деде ти из Јежевице. За немир и непристојно владање и понашање налагао је професорима да ђаке казне, а у извесним приликама долазио је и сам у собе ђачке, кад би какав немир чуо, па би тада и сам на лицу места кривце кажњавао. Ђаке је кажњавао и епитимијом у манастиру. Добре је ђаке поштовао и волео, нарочито оне, који су се поред доброг учења и примерно владали, и свагда би их спомињао у разредима и при испитима.

Мени је свагда говорио – Ако будеш пола као твој брат поп Јосиф, бићеш добар. Митрополит је Петар доиста био строг, али правичан и зато је био љубљен од свега свештенства. О његовом раду и управи и о реду, који је тада у цркви владао, дуго ће се причати међу онима, који су све то запамтили“.

Први полугодишњи испит у Богословији 4. фебруара 1837. протекао је у свечаној атмосferи. „Новине сербске“ бр. 3 за 1837. овако описују тај догађај: „Јуче је започет полугодишњи испит с ученицима новозаведне клиракалне школе, у којој се српски младићи за будући свајшнически

полезним наукама знаменити успех учинили. И на овоме прекрасном и опшчеполезном заведенију вјечита буди слава и благодарност Његовој Свејтлости свјемилостивјешем Књазу н Господару нашем, старајућем се отечески о истинитом напредовању свију народни струка и постојаном благосостојанију рода и отечства свога“.

У другој школској години, 1837/38., додати су још и предмети: методика, реторика и објашњавање Јеванђеља. Уписано се 63, а последњу годину свршило је 26 ученика. Школске 1838/39. године у трећем разреду уведена је педагогика, а у новом при-

Академија поводом 175 година Богословије Светог Саве

Свечаном академијом у великом амфитеатру Православног богословског факултета у Београду ђаци и професори Богословије Светог Саве обележили су 175. годишњицу постојања. На овој свечаности био је присутан и Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, Његово Преосвештенство Епископ ваљевски Милутин, представници богословија из Сремских Карловаца, Цетиња и Крагујевца, бројни свештеници, академици, уметници, јавне личности, и пријатељи ове значајне духовне установе. Галерију Амфитеатра попунили су богослови.

Поздравну реч упутио је протојереј-ставрофор академик др Драган Протић, ректор Богословије, а затим је Светосавску беседу одржао професор Горан Раденковић. У пригодном програму који су припремили протојереј-ставрофор др Драгомир Сандо и ректор Богословије др Драган Протић учествовали су: Хор Богословије, Београдски мушки хор, песник Добрица Ерић са две песме, на речи друге песме композитор Жарко Петровић написао је музику, а певао је тенор Славен Чича. Наступили су и глумци Рада Ђуричин, Љубивоје Тадић и Небојша Кундачина.

На крају програма ректор Богословије др Драган Протић захвалио се бројним дародавцима који на разне начине помажу Богословију. Међу њима се истичу и две епархије – ваљевска и милешевска. Наставнички савет Богословије одлучио је да Повељу великог добротвора уручи Епархији ваљевској и Манастиру Острог.

Јово Бајић

чин, како мирског тако и монашког реда, настављају и приуготовљавају. На испиту овом, који се и данас још, и ово до недеље под преседатељством архиепископа и митрополита продужава, присуствовали су такође њиова Сијателства: млади књажеви и Српски Господари Милан и Михаило, заједно са васпитатељем њиховим, Георгијем Зорићем и цело свајашченство овдашње. Доиста је било пријатно слушати како млади преуготовници званија свајашченичког, не имавши од пре никакве скоро прилике ум свој пристојно упражњавати, на предлагане им вопросе из различни учени предмета красно, смислено и тачно одговарају какови су за кратко ово време (5 месеци) у преподаванима им, нужним и

премном разреду општа историја, земљопис и рачуница.

Неки ученици који су 1838. године завршили Богословију постављени су, на препоруку Митрополита Србије, за учитеље. Јован Стерија Поповић 1844. године пише уредбу којом јасно прописује: „За учитеље основних училишта само ће се они за сад примати који су богословске науке с успехом свршили“ (чл. 22).

Прва учитељска школа у Кнезевини Србији отворена је знатно након оснивања Богословије – на Светог Саву 1871. године у Крагујевцу, пошто је заслугом тадашњег министра просвете и црквених дела Димитрија Матића, 1870. године, донет Закон о уређењу учитељске школе.

Успомена на професора

Јован Фундулис и тајинствено
Богослужење

Панајошис Скалицис

Превео Саша Стanoјevић

Yјануару текуће године напунило се четири године од представљења у Господу блажене успомене професора литургике и омилитике на Аристотеловом Универзитету у Солуну Јована М. Фундулиса. Упокојио се 24. јануара 2007. остављајући иза себе благу успомену једног ученог мужа, смиреног човека и надахнутог аутора четири стотине и више радова литургичког, омилитичког и агијо-лошког садржаја. Као дубок и предан истраживач литургијских текстова и отачких извора о Светом Богослужењу давио се са свих аспектата нашим литургијским предањем и истакао је колико историјско - богословско богоатство толико и његов значај у животу Цркве и духовно обнављање човека.

Блажене успомене проф. Ј. Фундулис имао је част и прилику да од 1964. сарађује у часопису «Ο Εφημερίος». Са овог места развио је са љубављу један значајан дијалог са свештеницима Цркве јеладске одговарајући на конкретна питања литургичког садржаја. Међу темама са којима се давио у поменутом дијалогу је и проблем читања молитава на Божанственој Литургији. Будући да се од 4. века уводи термин *тајно* (*μυστικός*) за Божанску Евхаристију (Евтихије Константино-польски, *О Светој Пасхи и Светој Евхаристији* 5, PG 86², 2392D. Јевсевије Кесаријски, *Живот Константинов* 4, 45 и 71, PG 20, 1196B и 1225C - 1227A) и да је, од тада до данас гласно изговарање молитава на Литургији – да народ чује или не, постало предмет пописивања рукописа и расправа унутар Цркве, Јован Фундулис је цео проблем сагледао у његовим тачним историјским, богословским, липтургијским и пастирским димензијама. Конкретно се позива на јединство црквеног тела у апостолско време на основу учешћа народа у ономе што се зове «*τῷ νοῖ*» («и умом») (1. Кор 14,15). Потом говори о клими која је била створена од 3. до 5. века у почетку са «*ἄγράφου διδασκαλίας*» («неписаним учењем») (Василије Велики, *О Светом Духу*, 27, 66, PG 32, 188B.) и сакривањем тајни од непосвећених (*disciplina arcana*) и у наставку са реакцијом цара Јустинијана на појаву преовладавања тајног читања молитава Божанствене Литургије и Крштења. Што се тиче старе практике сакривања Тајни Јован Фундулис пише да то «нема никакве везе са тајним читањем молитава. Ово (сакривање тајни) односило се и односи се на оне који су непосвећени, дакле на оне који нису Хришћани... За верне не постоји тајно или скривено. Откривење је потпуно и заједничко за све чланове Тела Цркве, који су крштени у име Христово. Нити постоји једно богословско учење за народ, а друго за клир». У вези са овом темом познату Збирку Закона (139) цара Јустинијана карактерише као «један снажан богословски текст, који са библијским и догматским аргументима утврђује и појачава липтургијски етос и са строгошћу покушава да ограничи тежње тихог изговарања молитава Божанствене Литургије («*προσκομιδῆς*») и Светог Крштења».

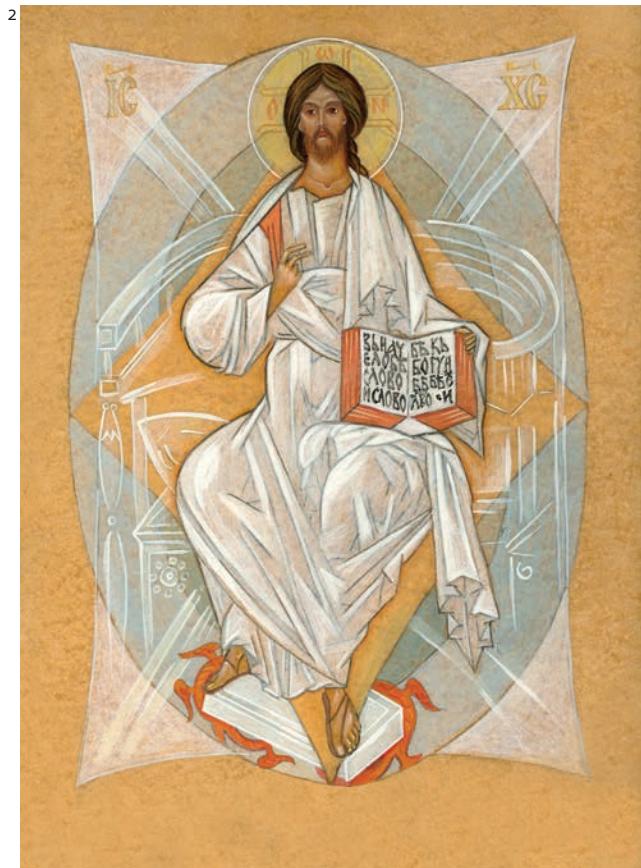
Опште преовладавање тајног читања молитава у потоњим вековима и, свакако, током турске владавине, блажене успомене Професор приписује више практичним разлозима, као што су на пример постепено узвишивање иконостаса, «вероватно и савршавање Божанствене Литургије само од стране једног свештеника без учешћа ђакона». Штампане књиге су такође много допринеле да се молитве читају «тајно» («*μυστικῶς*»). Као последица овог развоја дошло је до нарушавање јединственог текста Литургије због премештања молитава које се одвајају од њихових тријадолошки садржаних возгласа. Такође време тишине, које је настојало док је свештеник читao молитве «у себи», брзо и «површно», било је покривено са спорим музичким мелосом од стране појаца. «Али, осим неприхватљивог и, нека ми буде допуштено да

га окарактеришишем као неблагочестивог безпоретка, – пише Јован Фундулис – најозбиљнија последица тајног читања молитава јесте преиначавање Божанствене Литургије у један низ славословних возгласа који образлажу текст који се не чује, као и псалмопојања и радњи, која немају независан смисао од молитава».

Поштујући у потпуности тајинствени (тајни) карактер Светог Богослужења, «*τὰ μυστικά*» (тајинства), као што Божанствену Литургију карактеристично ословљава Свети Симеон Солунски, Јован Фундулис је сагласан и прихвата оно што каже отачко предање кроз уста Светога Германа Цариградског о откровењу кроз Оваплођење Логоса, «пре векова и нараштаја» сакривене тајне и њеног откривања у Светом Богослужењу на сваки начин «за освећење и спасење верних».

Са овог аспекта Света Литургија је засвакако неизрецива Тајна, пред којом «*βύτι* свака плот». Ово, међутим, према значајном савременом липтургологу наше Цркве, не спречава читање молитава Божанствене Литургије на глас. И то због тога што ова «*«Тајна»* за вернике, клир и народ, не значи нешто тајно, већ оно што се не може сместити у ум човечији. Не да не знају да се наш принос – хлеб и вино призывањем Светога Духа претвара у Тело и Кrv Христову или да се вода приликом Крштења мења кроз молитве у „воду поновног рођења“, већ да је несхватљив начин деловања Светога Духа».

Ово заправо подразумева Свети Никодим Светогорац кад пише да је Тајна «несхватљива, и затим неизрецива и неисказана и која се прихвата једино кроз веру», а да је Жртва тајинства (тајна) у смислу да је «невидљива и за чула». На овој основи термин «тајинствен» дефинише многе појмове и значајне догађаје који стоје у вези са историјом спасења, као што су на пример Пасха тајинствена, као тајне која свештенодејствује у нама, мистично рађање приликом Крштења у см-

- 1** Исус Христос –
Победитељ смрти
.....
2 Господ у слави
.....
3 Проф. Ј. Фундулис

ислу да благодат Божија тајинствено (тајно) делује у нама и поновно нас рађа (Јован Хризостом, *Тумачење на Св. Јована Апостола и Јеванђелисту*, 10, PG 59, 768.), тајинствена (тајна) Трпеза као воспоминаније на Трпезу Тајне Вечере и образац есхатолошких добара, тајинствени народ (Григорије Ниски, *Онима који оклевавају на Кришћење*, PG 46, 736C) – очигледно као мистик тајни, тајинствена песма – као херувимска, која указује на тајно изображавање верних са анђелима, али се пева гласно да сви чуји и то благолепно.

Сигурно је већ да тамо где постоји одредница *πάινο* (μυστικός) то не значи да се поништавају чула (осећаји), већ да невидљива благодат Божија као нестворена енергија ради и делује «у свакој пуноћи и знању (чувству)» (Марко Пустинјак, *Сусрећање ума њема својој души*, PG 65, 1103D). Ово значи да се неизречена тајна приближава «у усрдцређености ума и искреног покајања срца» (Симеон Метафраст, *Житије прегодобојног и доносног Оца нашеј Евтимија*, PG 114,

604A), dakle са страхом Божијим, у поретку, побожношћу и пажњом, а не да наш ум по речима Св. Никодима Светогорца «пута по светским и узалудним стварима».

Тако, Јован Фундулис, стојећи чврсто у отаčkoj истини да у Цркви «Хлеб који силази са Неба тајно свештенодјствује у сваком» (Кирил Александријски, *Тумачење Јеванђеља по Луки*, PG 72, 489B.), кога верни види, додирује и једе га (Јован Хризостом, *На Јеванђеље по Марку*, *Беседа 82*, PG 58, 739A. Ср. Симеон Солунски, *Дијалој...*, 99, PG 155, 301C), као што такође у подстицају Светога Симеона Солунског, који хоће да се молитве читају «са пажњом и полако.... да их сви чују» (*Дијалој...*, 61, PG 155, 212C), не може да појми да једна Литургија може да буде несхватљива. У погледу свештеника он верује да је он представља «уста не неке неме Цркве, већ народ Божијег, који се са искреноншћу слободно обраћа Богу Оцу кроз свештеника и учествује у ономе што он говори». А за народ је несхватљиво да не разуме оно што се савршава «да не

учествује у речима молитве и химне». Због тога се залаже, као и његов учитељ, блажене успомене проф. литургике П. Трембелас, за читање молитава Св. Литургије на глас «без претеривања у изговарању, чесно и са свештеном достојанственошћу, толико јако колико да буде могуће њихово слушање». То што се на тих начин и мирно слушају молитаве није у супротности са «μυστικῶς» («тајно»). Насупрот, оно га појачава, јер држи ум верних са пажњом на оно што се говори како би се речи, према Светом Никодиму, утиснуле у наша срца. Они се такође, боље припремају да приступе Тајни Божанске Евхаристије, а осигурава се и јединство црквеног тела. Свештеник читајући молитве благодари, али и пуноћа верних тиме што слуша молитве и одговара са «Амин» учествује у ономе што се савршава и изграђује се (1. Кор 14,16-17). Иначе, ово је оно што се захтева у Божанственој Литургији, са страхом Божијим, вером и љубављу учешће у Трпези речи, али и Трпези Евхаристије.

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Јовановска Педесетница и Дела апостолска

гр Предраг Драјушић

У Делима апостолским (Дап 2,1–4) описан је догађај Педесетнице, силаска Светога Духа на апостоле. У Еванђељу по Јовану описано је такође даривање Духа апостолима од стране Васкрслог Господа Исуса (Јн 20,22–23). Како се међусобно односе ова два описана догађаја? Да ли се ради о једном догађају описаном на два различита начина или је реч о два давања Светога Духа апостолима?

Сличност између догађаја Педесетнице (Дап 2,1–4) и давања Светога Духа апостолима од стране Господа Христа (Јн 20,22–23) је очигледна: без обзира на све разлике ради се о историји Цркве кључном догађају силаска Светога Духа на апостоле. Догађај описан у Јн 20,22–23 често се у тумачењима назива јовановска Педесетница. У оба случаја испуњава се Христово обећање дато ученицима да ће по његовом „одласку“ примити Духа. У Еванђељу по Јовану ово обећање поновљено је неколико пута (Јн 7,37–39; 14,16–17.26; 15,26; 16,7.13), док се у Лукиним приповестима (Еванђељу и Делима апостолским) такође обећава силац Светога Духа на ученике (Лк 24,49; Дап 1,8). У оба случаја долазак Духа се повезује са Христовим одласком. У Еванђељу по Јовану Васкрсли узилази ка Оцу и дарује ученицима Духа: „Примите Дух Свети“ (Јн 20,22), док у Делима апостолским Дух силази на апостоле и заједницу после вазнесења Господа Христа. Постоје, међутим и значајне разлике: у Еванђељу по Јовану Христос дарује Светога Духа десеторици ученика, пошто Јуда није више међу апостолима, а апостол Тома је одсутан. Директне последице примања Духа Светога нису описане. Господ даје апостолима пуномоћ да оправтају грехе (Јн 20,23) и одмах

потом следи перикопа о неверном Томи.

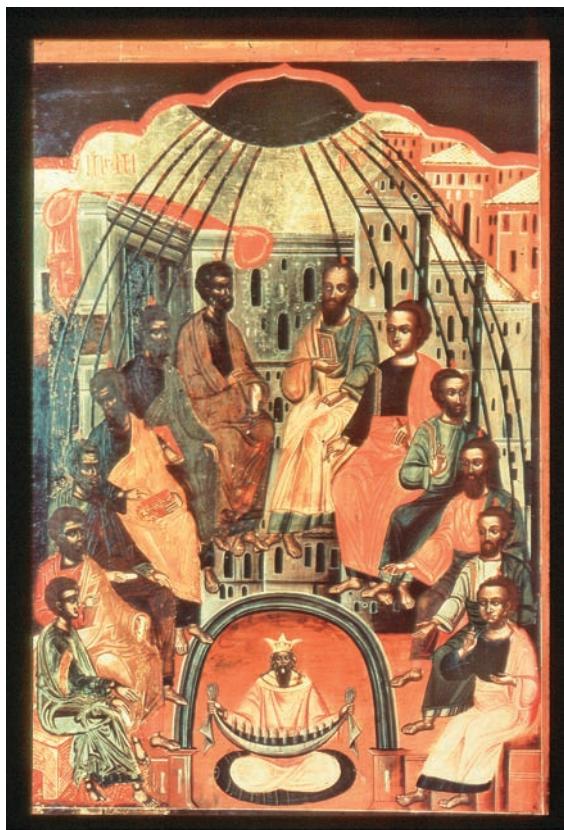
Ко је примио Духа Светога?

У Делима апостолским се пак говори о једном ширем кругу прималаца Духа: „А када се наврши педесет дана беху сви једнодушно на окупу“ (Дап 2,1). Овде је важно напоменути да у неким преписима стоји „сви апостоли“, међутим ово читање је из низа разлога непоуздано, тако да изворни грчки текст највероватније гласи како је наведено: „беху сви једнодушно на окупу“, што ако се узме у обзир Дап 1,15 („а беше народа на окупу око сто двадесет душа“) значи да је силаску Светог Духа у Јерусалиму присуствовао већи број верника, мада су свакако главну реч водили апостоли (Дап 2,7.14). Лука такође описује директну последицу силаска Светога Духа која је била оспособљавање обраћања свим присутним на мноштву језика, тако да су сви могли чути поруку Еванђеља. Још једна значајна разлика је у томе ко даје Духа и ова разлика је играла велику улогу у каснијим докматским расправама. Наиме, у Еванђељу по Јовану је Христос тај који директно даје Духа апостолима, док се у Делима апостолским описује једно објективно искуство богојављања, али се оно не приписује Христу.

Начин давања Духа Светога такође се разликује у две приповести. Док у Еванђељу по Јовану Христос „дахом“ („дуну“) даје Духа, што је очигледна алузија на обновљање даха живота датог првом човеку (Пост 2,7), у Делима апостолским имамо опис једног објективног, свима доступног религијског искуства, праћеног шумом са неба и дувањем ветра. Дух се даје у виду пламених језичака (Дап 2,2–3), што резултира говорењем непознатих језика (Дап 2,4). Коначно, са тематске тачке гледишта две приповести се разликују по томе што у Еванђељу по Јовану бива наглашена онтолошка и духовна димензија примања Духа у виду могућности праштања и задржавања греха, док се код Луке наглашава мисионарска димензија.

Једна или две Педесетнице?

Имајући у виду сличности и разлике између две приповести, поставља се питање какав је њихов однос и да ли се ради о једном и истом догађају описаном на два прилично различита начина, или се ради о два давања Духа ученицима. Приликом трагања за одговором на ово питање, најпре треба рећи да обе приче на нивоу приповести Еванђеља по Јовану и Дела апостолских имају своје функције које су осмислили двојица

1

2

1 Педесетница
- Силазак Духа
Светога на
Апостоле, икона

2 Свети Апостол
Јован Богослов,
икона из 14. века

приповедача. Обојица аутора су писали независно један од другог, стварали свој свет приповести са одређеном теолошком намером и свака хармонизација у овом погледу не чини се примереном. Проблем настаје тек када се оба текста нађу у једном канону Новог Завета и када се питање постави са историјске тачке гледишта: описују ли двојица приповедача историјски исти догађај или не? На овако постављено питање могућа су два одговора.

Први је да се ради о једном истом догађају који су двојица светих писаца на различите начине претумачили и укомпоновали у своје приповести. Велике разлике објашњавају се тиме што су двојица писаца пред собом имала различите верзије – писане или усмене – описаног догађаја. Ова претпоставка је проблематична пошто, поред наведених разлика, занемарује сведочанство апостола Јована који је морао бити присутан и на једном и на другом догађају. Међутим, Јован није као Лука писао наставак свог Еванђела и постоји могућност да је догађај давања Светога Духа желео да смести у оквир своје еванђељске приповести, те га је сходно томе и нарративно адекватно прилагодио. С друге стране, Лука је познат као историчар међу новозаветним писцима. Он сам каже да је пре почетка писања свог дводомног дела

(Еванђеља и Дела апостолских) све добро испитао и да жели по реду да изложи догађаје (Лк 1,1–4).

Други могући одговор је да се ради о два различита догађаја од којих нам један описује Јован, а други Лука. Ово тумачење се често среће код Светих Отаца. У оквиру оваквог приступа сматра се да је давање Светога Духа у Еванђељу по Јовану опис давања свештеничке благодати апостолима, док је силазак Духа на јерусалимску заједницу даровање крштењске благодати целокупно пуноћи Цркве. У првом случају свештеничка благодат се пројављује у разрешењу или задржавању грехова, док се крштењска благодат остварује у мисији и сведочењу Христовог ваксрења свим народима.

Две димензије даривања Духа Светога

Коначан одговор на ово питање тешко је изнаћи. Такви проблеми се јављају увек када се текстовима постављају питања на која они не могу да одговоре, зато што наша питања нису била њихова. Порука и једне и друге приповести, без обзира да ли се сам догађај одиграо једном или два пута, јесте да је Дух Свети послат у свет да оприснује Христа. Тако је Господ Христос испунио своје обећање: „Нећу

вас оставити сиропете“ (Јн 14,18). Дарујући Духа Светога, Бог Цркви дарује залог пројаве вечног живота у свету и то кроз светотајински живот и мисионарску делатност. У оба случаја реалност вере у Ваксрлог Господа продире у тварну реалност пролазности и смрти, увек изнова је преображавајући у нову реалност живота у Христу.

Православна Црква је Оваплоћење Христово и залог Светога Духа који јој је дат по Ваксрењу увек узимала озбиљно, посадашњавајући увек изнова и једну и другу духовносну димензију црквеног живота: оприснујавање Христа врши се кроз апостолску пуномоћ истинских ученика кроз историју Цркве који Духом просветљени имају власт опроштања и задржавања греха, свагда имајући у виду заповест Господњу о апсолутном или преимућству праштања (уп. Мт 7,1–2).

С друге стране, мисија и проповед Еванђела на свим језицима света – у дословном, али и у преносном смислу – остаје трајни задатак благодатне заједнице до kraja света. На тај начин обе димензије које су наглашene у две приче о даривању Светога Духа бивају у Цркви остваривање.

1 Патријарх
Ној, фреска из
Сопоћана

Ној је знаменита личност библијске праисторије. Повезан је са обимним описом драматичног догађаја – *ποτοῖα*, снажно посведоченим ванбилијском литератуrom библијског Оријента. Људи свих меридијана имају сродна предања о катализми која је се десила као последица гнева бог(ов)а. Истиче се богатство азијских, пре свега, сумеро-ававилонских предања: *Еп о Гил-тамешу, Атарахазис и Лејенда о цару Зиусудри*. Библијски писац се, у складу са општим намиром свог доба, изражава митопејски и снажним антропоморфизмима сведочи да се Го-

Ној је веру показао послушним одговором на реч Божију

Вера – између суда и спасења

Јован Блајојевић

Вером Ној би од Бога обавештен
о ономе што се још не види
и из побожног страха сагради ковчег
за спасење дома свога.

Вером осуди сав свет
и поста наследник праведности по вери
Јеврејима 11,7

спод *ποκάյα* (Пост 6,6); да је *затворио* врата ковчега (Пост 7,16б) и *да је омирисао утодни мирис Нојеве жртве* и рекао *у срцу свом...* (Пост 8,20). Загонетни синови Божији су заведени лепотом кћери људских ступали у полно општење стварајући генерацију *дивова-Нефила*, сличних грчким титанима (Пост 6,1-4).

Стил је митопејски, али је порука изразито антимитска. Оријентална предања потоп сматрају хиром уврђених богова који желе да униште људе. Суштински, незаинтересовани су за човека и сматрају га средством сопственог задовољења. Они су у ме-

ђусобном сукобу, руководе се себичним интересима и варају божанску сабраћу. Овакве богове прикривено критикују и древни епови. Свето писмо им снажно супротставља *једној и јединој Богу*. Он је самовластан, али не и хировит; строг и праведан, али и милостив. Потоп није последица његове хировите уvreђености, већ оштра и снажна реакција на грех *Синова Божијих*, који је учинио да мисли људи постану *само и свајда зле* (Пост 6,5). Ној је стао насупрот општој исказверности *као праведан и нейорочан у свом времену* који је *са Богом ходио* (Пост 6,9) и кога је Бог *обавештио о ономе што се још не види* (Јевр 11,7а) – о обилним кишама непознатим пре потопа. Ној је веру показао послушним одговором на реч Божију показавши да је вера заиста *ποιητρία* *стивари невидљивих* (Јевр 11,1б). Са обилним кишама покуљале су и воде из утробе земље односећи живот. Спасли су се они који су били у ковчегу који је саграђен Нојевим *ποбожним сираћом* (Јевр 11,7б). Нојево прављење ковчега рефлектује његову послушност. Вером су будући догађаји за Ноја постали потпуно реални. Ној је *пророчку реч Божију* препознао као *дејствену ποκρητашку силу* која обликује будућу реалност. Грађење ковчега био је пророчки акт симболичког реализма који је најавио суд Божији - потоп. Пост 7,11 говори о четрдесет дана *нейрестане кише*, а Пост 7,24 о сто педесет дана владанине воде над земљом. Током

Културолошко штумачење израза синови Божији препознаје покушај самообожења и последичну тиранију као основни грех претпотопних људи. Понавља се грех прародитеља, што сведоче и употребљени термини јер Ева видевши да је плод (забрањеног дрвета) добар (=леп) узе, док синови Божији видевши, да су кћери људске лепе, узимаше их како хтеше (Пост 3,6 упр Пост 6,1-2). Узнемирујућа бука људи, која је према Атраказису навела богове да пусте потоп, дакле, била је заправо вапај обесправљених људи који досеже небеса. Потоп није хировит чин гневног и самовољног бога него спаситељски акт којим се прекида насиље. Трагика се открива у томе што су обесправљени људи сами постали насиљци и варалице још слабијих. Вапећи против злочина који су трпели преобразили су се у злочинце у уској сferи свог деловања. Зато су потпали под осуду. Библијска нарација о потопу је изразито хуманистичка и опомиње на трагику покушаја самообожења које се неминовно завршава расчовечењем, насиљем и, коначно, смрћу.

сто десет дана међупериода, невидљиве за људско око, кујале су воде усташа земљских (Пост 7,17-20). Кише и подземне воде су се зауставиле и ковчег је доспео до Арапата. Стављамо на страну географске одреднице и археолошка истраживањима и тражећи егзистенцијалну поруку и читамо да је Ноје, одмах по изласку из ковчега, *йодијао жртвеник Господу... и йринео жртве ѡаљенице* (Пост 8:20). Бременита реченица је прва референца о жртвенику у Писму. Она, такође, описује прву активност Ноја коју Бог није наложио откривајући исконски порив человека да делује као молитвено и богослужбено биће, као свештенослужитељ. Снажни антропоморфизам описује Божију репакцију, а Његова заинтересованост за человека види се у речима:

*Никада више нећу бацити земљу у йройас...
Ниши ћу икада више уништиши сва жива стварења ...
Све док буде земље,
Сейве и жетве,
Студени и врућине,
Леја и зиме
Дана и ноћи...
Ево, ја склапам савез са вама и вашим поштомством ...
и са свим живим стварењима на земљи...
ће никада више воде йоштойне неће уништиши жива бића нишћи ће икад йоштой земљу ојустошиши...
Ово је знак савеза који стављам изменђу себе и вас...
Дуѓу своју у облак стављам да знак буде савезу изменђу мене и земље...
Пост 8,21-9,17*

Први пут наилазимо на кључни термин библијског богословља – савез и његов знак – дугу, божански лук. Он је положен и казује да Бог није у ратном походу, већ да склапа мир са људима. Тиме се прве странице Писма повезују са последњим, где се описује величанствена космичка литургија и божански престо окружен дугом. Фокус сцене је *јајиће као заклано* које указује на испуњење смисла Нојевих жртава у Христу, савршеној жртви новог савеза (Отк гл 4-5). Христолошко-типолошко тумачење потопа и Нојевог дела развили су оци Цркве: Св. Јустин, Св. Кирил Јерусалимски и Бл. Августин; и богослужбени текстови у којима молимо Бога да молитве богослужбеног сабрања прими као што је примио Нојев йринос, тј. да хришћанску заједницу учини учесником вечног савеза.

Вода – исконски, примарни, често де-

ификовани елемент очарао је људе древности и библијска нарација му даје кључну улогу. Прве цивилизације настале су око река Оријента: Тигра, Еуфрате, Нила, Јордана. Вода је давала плодност земљи, богату летину и добру испашу. Симбол је живота, али су становници древног Оријента познавали и њену разорну моћ. Вода

је давала живот људима и плодност њиховој земљи, али је и гутала труд људских руку, уништавала домове и односила животе.

Библијски акваптички симболизам задржава древнооријенталну амбивалентност воде – даваоца живота и претње животу. То показује и павловско учење о крштењу. Ту дијалектика смрт-живот не одражава ћуди митолошких бића и природе, већ крштењску смрт у смрт Христову и ваксрење са Њим (Рим 6,3-10 упр. 1Кор10,2). Представа је демитологизована, а древна схватања стварање – йоштой – обнова живоћа рефлектују се на личном нивоу (живоћ – смрт – ваксрење, упр. 1Пет 3,18-22).

У постапостолском периоду употребљавају се митолошке слике да би хришћанска мисија, у земљама где су древна веровања и даље живела, била успешнија. Нову демитологизацију симбола видимо у богослужбеној литератури која о Христовом крштењу говори као о освећену води Јордана и стапају на ћлаву змају (змији – сајани, персонификацији десструктивне силе) који се онде ћнездио.

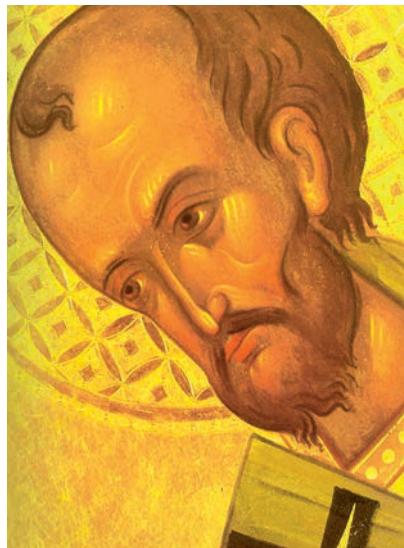
Ова амбивалентност позната је аутопу Посланице. Он сведочи да је потоп био суд за свет, а да је Ноја показао наследником праведности (Јевр 11,7в). Мисао о праведности Ноја темељи се на древном библијском предању (Пост 6,9; 7:1; Јез 14,14.20; Сир 44,17; Муд 10,4). Предањска нит развијана је код Филона, у таргумима и у апокалиптици. Писац Посл., међутим, није само преузeo и потврдио постојеће предање. Праведност је ставио у последничну везу са вером, дајући јој нову димензију. Значајна је формулатија наследник праведности, због снажног термина наследник.

Термин је христолошки, будући да је на почетку Посланице Син Божи-

Библијски наратив о синовима Божијим је загонетан (Пост 6,1-4). Постоји више тумачења овог одељка. Уобичајено је мишљење да су синови Божији (ангели или потомци побожних праотаца Сита, Еноса и Еноха), заведени лепотом људских кћери (= кћери Кания). Према новијем, културолошком тумачењу, Близкоисточни деспоти су сматрани земаљским икнарнацијама небеских патрона и њиховим синовима, па су називани синови Божији. То се рефлектује у библијској поезији (пре свега царским псалмима). Аналогно, синови Божији су први деспоти и велможе Оријенталног света. Видевши лепоту жена које су их окруживале узимали су их како су хтели, односно отимали су кћери, сестре и жене потчињених људи стварајући хареме.

ји назван наследник свећа (Јевр 1,2), или и историјски, јер повезује Ноја са праоцима Израила – наследницима божанских обећања. Конечно, термин је и еклисијошко-есхатолошки јер су хришћани у Посл. означени као наследници спасења (6,12) и обећања Божијих (9,15). Посредник наследства и средство његовог актуелизовања је вера којом, будући усновљени у Сину Божијем и наследнику свега, хришћани постају Његови сунаследници.

Ноје је одговорио Богу вером. Тиме је себи и својој породици омогућио живот потврдивши да ће праведник вером живећи (Ав 2,4; Јевр 10,38). Концепт наследника праведности кроз веру имплицира да и други који одговоре Богу Нојевом вером могу постати сунаследници Ноја. Суд свету је такође актуелизован и Нојевом вером. Она сведочи о њему као о проповеднику покајања који је животом чврсте вере био оштар укор безбожне генерације, о чему говори предање наслеђено из апокалиптичког јудаизма (Јуб 7,20-29; 2Пт 2,5; 1Клим 7,6). Суд човечанству и безбедност Нојеве породице су подударни догађаји, спасење и суд су упоредне реалности. Посл. сведочи да је (не)вера вододелница која чини да иста реалност буде суд и спасење, у складу са Христовим речима „Бој не посла Сина своја да суди свету, него да се свет сијасе кроз њега. Који у њега верује не суди му се, а који не верује већ је осуђен“ (Јн 3,17.18). Свакако, ова вера није идеолошко убеђење или фолклорни исказ, већ жива, делатна и богослужбена реалност која стоји наспрот невере, као пасивности или богоборачко-мизантропске активности. Нојев пример убедљиво сведочи да сами одређујемо своју судбину, да смо сами – у коначном смислу – своје судије.

- 1** Свети Јован
Златоуст, икона
- 2** Свети Николај
Мирликијски,
икона
- 3** Мати Марија
Париска

Православна Црква и милосрдни рад

Немогуће је, апсолутно је немогуће без милостиње стићи макар и до врата
Царства Небеског. (Свети Јован Златоуст)

Владимир Марјановић

Основе милосрдног и харитативног рада налазимо у Јеванђељу, у речима Господа Исуса Христа: „Ходите благословени Оца мојега јер огладњех и дадосте ми да једем; одеждњех и напојисте ме; наг бијах и оденусти ме, болестан бијах и обиђостве ме“, у одговору на питање праведника: „Кад те видесмо Господе гладна, жедна, болесна, нага?“ – „Заиста вам кажем, кад учинисте једноме од ове моје мале браће, Мени учинисте“ (Мт: 25, 31–46). Христос поистоветује потребите са собом. Дакле, питање милосрђа према близњем није тек споредно питање које се не тиче духовног живота православног хришћанина, већ има дубоко есхатолошки значај с обзиром на то да се оно директно тиче човековог спасења. У причи о Милостивом Самарјанину Господ говори да милосрдан и братољубив однос према близњем нема национална и верска ограничења, већ да смо дужни волети и старати се о конкретном човеку, ма ко то био.

Дела Апостолска сведоче нам да је једна од улога тек успостављене ђаконске службе био управо милосрдни и харитативни рад (Дап 6,2).

У Литургијама Светог Марка, Светог Јована Златоустог и Светог Василија Великог помињу се „они који се сећају сиротиње“ и моли се за оне који су оптерећени тешким радовима, болестима и другим невољама.

Примери милосрђа у животима светитеља и Отаца Цркве

У житијима Светих уочавамо колико су ови људи били посвећени делатној љубави: милосрђу, харитативном раду, служењу близњима.

Свети Василије Велики (329–379) дао је практични пример када је после свог крштења разделио своје имење сиромашним, а касније настојао да развије своју визију „Новог града“ у предградју Кесарије Кападокијске. Циљ овог подухвата био је прилично радикалан јер је одбацивао принцип приватног власништва, а заговарао један једноставнији и милосрднији приступ. „Василијада“ је била место где су сиромашни могли наћи храну, бескућници уточиште и склониште, а болесни залечење. О тим људима који су патили, бринули су монаси и монахиње.

Свети Јован Златоуст (347–407) био је прави заступник сиромашних и заговорник делатне љубави према онима којима је помоћ било које врсте потребна. Због заступања обесправљених дошао је и у сукоб са царицом, а богате је стално опомињао да расподеле своје богатство онима који немају ништа или имају веома мало.

Вредан је помена и подatak из жи-

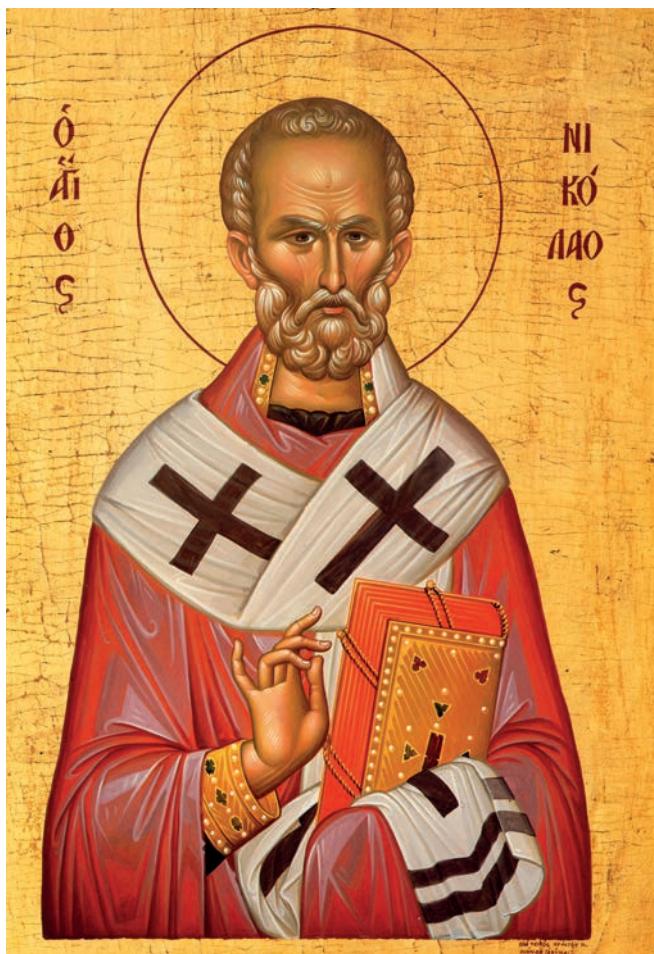
тија **Светог Николе Мирликијског** (270–343), да је овај светитељ био врло познат и по милосрђу. И он је, попут бројних других светих људи, после смрти својих родитеља разделио своје имење сиромашним. Прича о три кћери засебно сведочи о његовим милосрдним делима.

Руска Црква је нарочито позната по примерима Светих посвећених делатној љубави према близњима.

Свети Јован Кронштатски (1829–1908) био је прави раднички свештеник који је и служио у граду пуном радничке сиротиње. Основао је „Дом трудољубља“, који је обухватао бројне секције са основном сврхом служења људима који су грчали у беди.

Света Јелисавета Фјодоровна (1864–1918) је руска светитељка која се после смрти свога мужа замонашила и основала „Марто-Маријанску обитељ“ – комплекс зграда (болница, сиротиште, школа и библиотека) које су служиле за помоћ и забрињавање угрожених. Поред тога, Света Јелисавета је обилазила забачене делове Москве и пружала утеху маргинализованим и одбаченим људима. Мученички је пострадала од стране большевика.

Света Марија Париска (1891–1945) је светитељка која се у Паризу бринула о бескућницима, алкохоличарима, проституткама, пропалицима, сиромашнима. Као монахиња сабла-

жњавала је лицемерно-благочестиву средину, јер се разликова од других својим служењем онима којима је помоћ била неопходна. Мученички је пострадала у логору Равенсбрик, плајући свој живот за другога (у гасну комору отиша је уместо једне младе жене). Канонизована је маја 2004.

Српска Црква и милосрдна делатност

Утемељивач аутокефалне Српске Цркве, Свети Сава, био је и зачетник милосрдног рада у нашој помесној Цркви. Познато је да је, по угледу на византијске манастире који су у оквиру својих комплекса имали и болнице, домове за бескућнике, гостопримнице, Свети Сава покушао да уреди и манастире Хиландар и Студеницу. Потоњи манастир познат је и као прва српска болница. Законоправило Светог Саве садржи читав низ мера које се односе на заштиту социјално угрожених. Ова чињеница упечатљиво опровергаја приговоре да Православна Црква, нарочито српска, нема развијену социјалну делатност. Истина, услед турског и комунистичког ропства, социјално харитативни рад православних хришћана био је знатно онемогућен, али је обновљен са престанком владавине иноверних

2

3

или оних који су противници присуства Цркве у јавној сфери. У оквиру Српске Православне Цркве постоје бројне доброволне установе које се баве милосрдним радом, иако се тој чињеници често не придаје велика пажња. Навешћемо само неке примере:

Добротворни фонд „Човекољубље“

Са почетком кризе на простору бивше Југославије деведесетих година 20. века, настао је Добротворни фонд „Човекољубље“, као хуманитарна организација Српске Православне Цркве. Доком читаве деценије „Човекољубље“ је пружало хуманитарну помоћ социјално угроженим групама становништва у региону, без обзира на националност и вероисповест. По завршетку ратова, „Човекољубље“ усмерава своју активност у смеру психо-социјалне подршке људима оболелим од ХИВ-а, помоћи старим лицима и бројним другим видовима друштвеног служења. У својој харитативној делатности, овај доброволни фонд сарађивао је не само са другим хришћанским социјалним и хуманитарним организацијама, попут Каритаса или ЕХО-а, већ и са исламским и јеврејским хуманитарним организацијама. Добротворни фонд „Човекољубље“ је живи пример духовне обнове.

„Верско добротворно старатељство“

„Верско добротворно старатељство“ Архиепископије београдско-карловачке још један је пример практичног социјалног и хуманистичког рада. Ова установа спроводи бројне харитативне акције, попут посета избегличким центрима, старачким домовима, домовима за бескућнике, инвалиде, слабовиду децу и децу ометену у развоју.

Милосрдни фонд „Свети Василије Велики“ (који делује као пододбор ВДС-а) је православна социјална иницијатива која за циљ има помагање сиромашним, болесним, особама са инвалидитетом, маргинализованима и заборављенима. Фонд је настао у Параклису Светог Јована Златоустог у Студентском граду на Новом Београду, Божијом промишљу и ентузијазмом тамошњих младих парохијана. До сада је спровео преко дводесет акција скупљања помоћи, првенствено за социјално угрожене породице, али и за бројне појединце и социјалне установе.

Потреба данашњег времена

Време у коме живимо је време великих социјалних неправди. Огроман је број сиромашних. Повратак нашег народа вери и духовним вредностима треба да прати и развој и обнова милосрдне делатности и харитативног рада. Свето Писмо, Свето Предање и историја Цркве сведоче нам о потреби и значају харитативне делатности и милосрдног рада. Примери из ближе прошлости говоре нам да је социјално служење могуће чак и у најтежим околностима. Али претходно свако мора поћи од себе и у свом срцу саосећати са патњама свог ближњег. Свака практична делатност доћи ће, потом, сама по себи.

Црква и социјални проблеми – у потрази за ерминевтичким кључем

Блајоје Пантелић

На јубиларном заседању Светог Архијерејског Сабора Руске Православне Цркве, одржаном августа 2000. године, усвојен је документ којим се регулише однос Цркве и државе, тачније, однос Цркве према свим релевантним друштвеним темама (текст документа преведен је и код нас: „Основи социјалне концепције РПЦ“, прев. М. Обијажева и В. Куриљов, Беседа, Нови Сад 2007). Мишљења смо да и наша по месна Црква треба што хитније да отпочне израду сличне публикације, јер одговоре које је понудила Руска

Православна Црква, чини нам се, не могу бити опште-прихваћени, тј. остављају простора за извесне допуне и, можда, корекције. С обзиром на немалу активност свештенства и лаика на решавању социјалних (и социолошких) проблема, епископат СПЦ-а би се што пре морао ангажовати на састављању једног документа у коме би били изложени елементи социјалне концепције Српске Православне Цркве; сви предуслови су испуњени, те што раније треба организовати ресурсе и артикулисати став СПЦ-а у односу на конкретне друштвене проблема.

Нисмо сада у могућности да се бавимо односом Цркве према свим социјалним питањима, намера нам је да изнесемо једну важну напомену о нужној методолошкој претпоставци за решавање тих питања. Нећемо се, дакле, бавити тиме шта треба урадити поводом неког друштвеног проблема, већ како га треба решавати.

Адекватност решења било ког проблема који се намеће Цркви мора да буде преиспитана јеванђелским критеријумима; Црква може да сагледава проблеме једино у јеванђелској оптици. Другим речима, питање које

је одређујуће за хришћански приступ решавању свих недоумица гласи – како би Христос решио тај конкремитни проблем. Како би Господ, да се оваплотио у двадесет првом веку, одговарао на питања савремених људи? Дакле, неопходно је одговарати како би Христос решавао савремена друштвена питања. Као што смо већ подвукли, нећемо се бавити појединачним проблемима, желимо само да дођемо до ерминевићкој кључу.

Проф. Ђорђе Тасић

Христос и социјални проблеми

Исус Христос је, како сведоче јеванђелисти, и сам био суочен са проблемима својих савременика. И од Њега се тражило да да одговор на конкретна социјална питања. Управо онај начин на који је Он давао одговоре јесте начин на који и Црква у свим вековима треба да одговара на ту врсту питања. Господ Исус Христос на исти начин решава сва друштвена питања која су му постављали његови савременици: даје одговоре тако што првобитно рефинише постављено питање. Наиме, из сфере социјалног проблема пребацује у сферу етичког, и тек тада даје (коначан) одговор.

На овај значајан моменат, који су често губили из вида савремени социолози хришћанства, већ 1933. године скренуо је пажњу један од родоначелника социологије (православног) хришћанства у Србији – проф. Ђорђе Тасић (1892–1943); у есеју „Гледиште хришћана на социјална питања“ (Пуш, св. 1 за 1933., с. 14–18), проф. Тасић је забележио: „Свуда где би додирнуо које социјално питање, обично изазван од противника, Он (Исус Христос) га не дира као социјално него

искључиво као морално. Тако се могу разумети, на пример, Његови одговори разводу брака, одн. праву мужа да отера жену.“ Поред брака, и остали примери потврђују исто; нисмо сада у могућности да их појединачно наводимо, прећи ћемо одмах на питање зашто се Христос на овај начин односи према друштвеним проблемима.

Проф. Ђорђе Тасић тачно је запазио и то да Христос „не осуђује ниједан политички режим и ниједно економско уређење“. Не осуђује ниједан друштвени концепт, јер Он не нуди неко идеално друштво, већ нуди алтернативу свету – Царство Божије. Не постоји идеална држава, постоји идеалан човек (то је, очекивано, обожени човек). Зато, када је био „упитан од фарисеја, када ће доћи Царство Божије“, одговорио им је да „Царство Божије не долази на видљив начин; нити ће се рећи: ево га овде, или, ено га онде; јер гле, Царство Божије унутра је у вама.“ (Лк 17,20–21).

Проблем друштва, дакле, решава се изнушта: решавањем проблема човековог начина постојања долази се до одговора на свако социјално питање. Акценат се ставља на конкретног човека овде и сада, и од њега се захтева морална одговорност, чија је кононација двојака љубав – према Богу и према ближњима. Та љубав реализује се унутар евхаристијске заједнице (дакле: Цркве) коју је успоставио Христос; она оприснује будући век, те живот унутар ње представља остваривање савршеног начина постојања у оној мери у којој је то могуће у времену и простору.

Црква и социјални проблеми

Примарна функција Цркве није решавање социјалних проблема, него омогућавање реализације „идеалног“ јестаства човека у ишчекивању наступања будућег Царства. Међутим, ти проблеми се, свакако, не игноришу од стране Цркве, јер би се на тај начин негирала заповест Христова о љубави према ближњима. Одговорност која се од човека тражи подразумева *одговорност за другоја*, јер се управо кроз њега (ближњег) долази до обожења; на то нам скреће пажњу, између осталих, и аутор *Посланице Диогниту* када каже: „онај који узима на себе бреме ближњега свога, ко оним чиме је изобилнији жели да чини добро другоме који то нема, ко оно што је од Бога добио и што има, раздаје потребитима, постаје бог онима који добијају – тај је подражавалац Божији.“ Једном речју: *raj, то су други!*

Имајући свест о немогућности постојања идеалног друштва, Црква приликом решавања социјалних проблема не треба да се опредељује за неки од политичко-економских уређења друштва, или да се труди да неки од њих поправља, она мора да се бави преображавањем конкретног човека. Добар човек ствара добро друштво. Узгред, често се учествовање Цркве у политичком животу правда позивањем на историјске околности, међутим, не треба заборавити да управо свако од нас утиче на историјски процес: човек је тај који креира историјска збивања (и на овоме је инсистирао проф. Ђорђе Тасић). Додајмо да се не сме изгубити из вида и значај непосредног сусрета доброчинитеља и онога коме се добро чини. Не сме се узорак доброчинства деперсонализовати. Лични сусрет недвосмислено показује да добродетель није корумпирана, и на њему треба инсистирати. Чињење добрих дела не треба да буде индиферентно испуњавања обавезе, већ израз аутентичне егзистенције човека.

Аутор већ цитиране *Посланице* пише „племенитом Диогнету“ да ако чује његову реч о томе „у каквога Бога верују и како му служе“ хришћани, „свакако ће постати боли (човек)“. Хришћанин преобразава свет сопственим животом. А тај живот, како је јасно и прецизно наведено у *Посланици*, која ни после скоро два миленијума није изгубила на актуелности, „проявљује задивљујуће и заиста чудесно (неко би чак превео: 'парадоксално') стање“. Том чудесношћу хришћанин истиче аутентичност живљења и преобразава свет. Он не може да докаже али може да покаже да је Бог кога исповеда истински, а та вера почетак је хришћанског живота који је у својој бити – безусловни љубавни односа са Другим и другима. То је једини пут ка бољем друштву, чије ће савршено стање бити могуће тек у будућем Царству Божијем.

Из историје црквеног библиотекарства

Ранохришћанске библиотеке на Западу

mr Ђакон Ненад Идризовић

Први веродостојни подаци о ранохришћанској библиотечкој традицију у Риму потичу из IV и V века. Најранији наговештај налази се у наредби папе Јулија I (?-352 год.), упућеној свештеницима, да црквено-законске списе не треба да сместе у зграду цивилног суда, него у *scrinium sanctum in ecclesia*.

Рим је у II веку био важан хришћанско-библиотечки центар, где су се сакупљали хришћански списи из целог Римског царства. Ови списи су касније били преписана за њихово даље ширење међу хришћанском читалачком публиком. Позадано се зна да су неке римске цркве, у периоду од II до III века, поседовале врло богат библиотечки и архивски фонд. Једино је остала нејасна информација о величини фонда и његовој садржини. За време Диоклецијановог прогона (почетком IV века), извршена је насиљна конфискација библиотечког и архивског фонда у римским црквама, који је вероватно по наредби био спаљен.

Папска библиотека у Латеранској палати

Први веродостојни подаци о ранохришћанској библиотечкој традицију у Риму потичу из IV и V века. На првом месту налази се папска библиотека у Риму, која је иначе претходница велике Ватиканске библиотеке. Најранији наговештај о постојању папске библиотеке, налази се у наредби папе Јулија I (?-352 год.), упућеној свештеницима да црквено-законске списе не треба да сместе у зграду цивилног суда, него у *scrinium sanctum in ecclesia*. Ова нам указује да је постојала централна црквена библиотека у Риму, која је могла да буде смештена у Латеранској палати или у епископској цркви. После Миланског едикта (313 год.), када је престао прогон хришћана, дошло је до брзог пораста умножавања хришћанских списа и документа. Услед чега је папа Дамас I (305-384

год.) реконструисао базилику Светог Лаврентија у већи и адекватнији простор за библиотеку и одлагање документа (*archivium*). У једном кодексу из Ватиканске библиотеке сачуван је запис у хексаметру, који је некада био исписан на улазу у базилику Светог Лаврентија, где пише: *archivis fateor volui nova condere tecta addere praeterea dextra laevaque columnas quae Damasi teneant proprium per saecula nomen* [Исповедам да сам желео да саградим нову кућу за архиву И да приодам стубове са леве и десне стране Како би очувао име Дамас заувек]

Ова библиотека није била главна црквена библиотека у Риму, јер се у Латеранској палати још од времена светог папе Силвестра I (римски папа од 314-335 год.) налазила резиденција римских папа и центар црквене администрације. Тако да су папска библиотека и главна црквена архива, вероватно били смештени у њој. Приликом инвазије, када су Рим заузели Аларикови Визиготи 410. године, библиотечки и архивски фондови поново су страдали. После инвазије, известан број писмених Римљана избегао је у Картагину, па је она за неко време представљала место чувања античке књижевне баштине. На пример, већ 413. године, блажени Августин почeo је да објављује своје дело О држави Божијој. Поред Рима, на Западу су у овом периоду постојале велике колекције списа и документа у Милану и Тријеру.

Почетком XX века вршена су археолошка ископавања у капели *Sancta Sanctorum*, једином сачуваним делу старе Латеранске палате. Дошло се до открића да се испод темеља

капеле налазе остаци просторије, где је била смештена стара папска библиотека у Латеранској палати. На једном зиду, налази се фреска на којој је осликан човек који чита, вероватно Августин, како седи за столом са отвореним кодексом испред њега. Фреска датира из V или VI века, док је просторија била коришћена за библиотечке потребе много раније. Иако се у попису римских папа (*Liber pontificalis*) на првом месту налази свети папа Целестин I (?-432 год.), који је допринео развоју библиотеке, мало се зна о њеној организацији пре VII века. У документима Латеранског сабора, одржаног 649. године у цркви Светог Јована у Латерану, налази се опширан списак списка, који су на захтев учесника били коришћени у саборској расправи. Списак садржи велику разноликост теолошких списа, православних и јеретичких, писаних на грчком и латинском језику. Не зна се тачно да ли су сви списи који су пописани на грчком језику, припадали Латеранској библиотеци. Вероватно је већина али не сви. Постоји могућност да су неке списе са собом на сабор донели монаси са Истока, тако да није било неопходно да буду коришћени из њеног фонда. Ако овај списак рефлектује стварно или барем приближно стање библиотечког фонда, онда се у њој налазила велика колекција теолошких списа половином VII веку.

Ранохришћанске библиотеке у Риму

Поред Латеранске библиотеке, скоро све важније цркве у Риму, поседовале су своје библиотеке, у чијим фондовима се нису налазили

само литургијски списи. Било је црквених библиотека у којима су се налазиле копије Светог писма. Неке од тих копија, користио је и Јероним Стридонски, када је преводио Нови завет и Псалме на латински језик. У писму упућеном Памахију из Рима, Јероним Стридонски препоручује Памахију, ако хоће да проучава библијске спise, нека погледа коментаре најистакнутијих писаца (Оригена, Дионисија, Јевсевија Кесаријског, Дидима, Аполинарија итд.) и да користи унапређеност црквених библиотека [ecclesiarum bibliothecis] (у Риму).

Осим црквених библиотека, постоје подаци и о оснивању једне хришћанске научне библиотеке у Риму. Свети папа Агапет I (?-536 год.) у сарадњи са Касидором Сенатором (око 487-око 565 год.), имао је жељу да оснује библиотеку, у којој ће се налазити списи црквених аутора на грчком и латинском језику. Иначе, Касидор Сенатор хтео је да оснује школу за високо хришћанско образовање, по угледу на оне у Александрији и Нисбису. Због неповољних политичких прилика у Италији, план Касидора Сенатора је није успео. Сасвим солидно опремљену библиотеку, свети папа Агапет I направио је у својој резиденцији на Целио брду. Приликом археолошких ископавања, откривене су рушевине ове библиотеке, као и запис на коме пише: *Bibliotheca Agapeti I a. DXXXV DXXXVI.* Библиотека је касније била уклопљена у манастир, који је саградио свети папа Гргур Велики [Григорије Двојеслов] I (око 540-604 год.), у част светом апостолу Андреју, на свом породичном имању (на Целио брду). Запис који се налази на улазу у библиотеку, гласи овако:

Sanctorum veneranda cohors
sedet ordine
divinae legis mystica dicta docens.
Hos inter residens Agapetus
iure sacerdos
codicibus pulchrum condidit arte locum.
[Часна чета светих седи по поретку
и подучава мистичним речима
Божијег Закона.
Међу њима се налази Агапет који као
надлежни свештеник
ради науке основа лепо
место за кодекс]

У фонду библиотеке су се због утицаја Касидора Сенатора, вероватно налазили списи хришћанске и световне садржине. Званично у научним круговима о судбини Агапетове библиотеке ништа се не зна. Постоје две хипотезе о њеној судбини. По првој хипотези, свети папа Гргур Велики I, обновио је Латеранску библиотеку, како би у њу сместио фонд Агапетове библиотеке, а не у

манастир Светог Андреја Првозваног. Он се водио мишљу, да је она некада била главно место за чување библиотечког и архивског фонда и да то треба да буде и убудуће. По другој хипотези, постоји могућност да је фонд Агапетове библиотеке у неком каснијем периоду био пресељен у Латеранску библиотеку.

Библиотека Августина Хипонског

У спису Живот светог Августина од епископа каламског Посидија (V век) налазе се два сведочанства о постојању хришћанске библиотеке у Хипону (Северна Африка). Библиотека је припадала Аурелију Августину (354-430 год.), који је био епископ града Хипона. По Посидију, фонд библиотеке био је опремљен са списима које је написао Августин, као и са великим бројем списка против јеретика и тумачењима Светог писма. Посидије је чак урадио и каталог ових списа, беседа и писама, да свако ко га

прочита и ко више воли Божију истину од земаљског богатства, може да направи избор шта жели да прочита. На другом mestу, Посидије каже да Августин није написао тестамент, јер као један од Божијих сиромашака, није имао шта да остави. Једино је рекао, да списи који се налазе у библиотеци, треба да буду сачувани за будуће генерације. Из себе је оставио довољан број свештеника и мушких и женских манастира са старешинама, заједно са њиховим библиотекама, које су садржале списе и беседе написане од стране њега и других светих људи. Библиотека није била уништена у Вандалској инвазији (439. год.) или о њеној судбини се не зна ништа. Постојање ovako једне добро опремљене и организоване библиотеке, није била уобичајена појава, поготово у неком провинцијалном граду као што је Хипон. Због тога за њену репутацију међу ранохришћанским библиотекама, највише је одговорна продуктивност и жеља за знањем Августина Хипонског.

Владар и Светитељ Деспот Стефан Лазаревић (1389-1427)

Радован Пилијовић

Средњовековно раздобље српске историје било је плодно култовима националних светитеља. За Србе је то било време цивилизациске равнотеже, одавно окарактерисано као златно доба црквено-народне историје. Тада се на првом месту Света Лоза Немањића, потомство Св. Симеона Мироточивог бринуло о напретку како Цркве, тако и државе. Идеал црквено-државне симфоније на тлу Европе средњег века никде није тако достигнут као у Србији. Владари су брањеници Цркве, њени помагачи, закони се доносе на добробит хришћанства. Треба истаћи да никада у историји средњовековне Србије није дошло до сукоба државних власти са представницима црквених јерархија.

Са друге стране, у Византији то није случај, јер су тамо чести примери цезаропапистичких тенденција владара и негирања аутономије Цркве, односно њених духовних надлежности.

Прекид директног мушких потомства Немањине лозе, тешке политичке прилике изражене кроз сукоб обласних господара и претеће османске најезде 1371, ставиле су Србе пред нове и непредвиђене изазове. Успон кнеза Лазара Хребељановића, његова политика уједињавања расутих крајева и наслеђивање на старе црквене традиције, пружила је темељ за успостављање бране према иноверном освајајућу са истока. Добар плод његовог потомства јесте и син Стефан, који је у политичкој историји српског средњовековља заузео упечатљиво место.

Између Истока и Запада

О његовој владавини 1389-1427, поред документарних извора, страних хроника, путописа и других извештаја, главни извор података представља „Житије“ које је написао Константин Философ. Писац је био деспотов савременик и аутор је наизглед хаги-

ографског списка која се одликују правом историјском фактографијом. Милан Кашанин са правом примећује да је Константин Философ велики као мемоариста и историчар, а мање дубок као мислилац и поета у односу на своје претходнике истог призива и послас житијном приповедња, Доментијана и Теодосија. Ипак, само дело има оригинални наслов: *Житије и подвизи увек сјомињаоја, славноја, блајчестивоја ѡосподина деспоша Стефана, написано њој заповести и захтеву најсветијеј патријарха све српске земље Кир Никона и дворских начелиника и виђањем писацом Стефан штражио да ово буде*. Већ се у наслову откривају трансцендентни и драматуршки детаљи: упокојени владар се јавља на чудесан начин писцу његовог житија. Ауторство има благослов и врховну санкцију Српског Патријарха. Према делима вере и улози у духовном животу српског престола,

1 Деспот Стефан
Лазаревић

2 Лик деспота
Стефана
Лазаревића међу
ликовима угарске
властеле

народа и свога личног, деспот Стефан стоји у линiji светости својих прадедова Немањића и свога оца, Св. великомученика и новомученика Кнеза Лазара српског и косовског. Спис има доста историјских појединости, због пишчеве учености и обавештености спада у врсту добrog историографског штита. Стоји на библијској подлози и агиолошком терену, не губећи црквено значење и еклисијалну функционалност. Писац, деспота пореди са великим владарима старозаветне библијске историје. Тој компарацији доприносе деспотова дела која се пореде са боговидцем Мојсијем, песником и царем Давидом, премудрим Соломоном, војсковођом Исусом Навином... Деспотову изузетност за српску први је оценио Константин Философ, а од ње није, након акривичних и опсежних истраживања одступила ни модерна историјска наука. Наиме, каже се, да је био добар и са Западним (Угри) и са Источним (Турци). Преговарачком вештином и ратничким умећем, наизменичном применом оба политичка метода, сачувао је капацитет своје разорене и намучене земље, а добром економијом (рударство) уздигао углед Србије у тадашњем свету.

Традиција деспотове Светости

Деспот Стефан се назива Светим у књижевним саставима насталим непосредно после његове смрти. У српском родослову писаном око 1597. године назива се „Блаженим и Светим“, а исти пријев се помиње и у родослову из друге половине XVII века. Крајем XVI века српски монаси у својој преписци са папом Климентом VII наводе да се „деспотово Свето тело налази у Манастиру Раванице“. Народно поштовање исказано кроз црквени култ, неговање нарочитог односа и спремност да се од личности тражи молитвено заступништво пред Божијим престолом види се и у иконографским остварењима. Деспот Стефан се приказује са ореолом у Каленићу, Манасији, Љубостињи, Руденици, Копорину, Доброну и Ораховици. Поред лика најчешће се наводи титула „Свети цар“. То је поједноста-

вљено схватање значења деспотске титуле у Византији која је одмах до цареве. Ово су довољна сведочанства спонтаног поштовања које је верни народ помесне Српске Цркве исказивао. Такође, из српског културног круга популарност и поштовање деспота Стефана Лазаревића се преноси у XV веку међу Русе, а њихови богослужбени рукописи га сматрају Светитељем (бр. 686 Тројицко-Сергијеве Лавре, бр. 307 Волоколамског манастира, бр. 47 Почајовске лавре). Од XVII века рачунају га међу Свете и неки чешки месецослови. Лик деспота Стефана Лазаревића је, према мишљењима неких историчара уметности извајан међу ликовима угарске властеле под окриљем Пресвете Богородице у римокатоличком Манастиру на Птујској Гори. Ипак, Свети није имао ни рукописне ни штампане службе што ће се наметати као главна примедба и препрека рецепцији његове традиционалне Светости.

Озакоњење култа новијег датума

Патријарх Димитрије се и сам бавио историјским истраживањима, а своје интересовање за проблеме из историје Српске Православне Цркве није скривao пред кругом својих учених пријатеља. Приредио је прво критичко издање Хиландарског типика Светог Саве, које се дugo у науци сматralo као најбоље. Митрополит Београда и целе Србије Димитрије је Светом Архијерејском Сабору Краљевине Србије још 1907. и 1912. године предложио да се деспот Стефан Лазаревић и званично упише у каталог Светих. Као основне разлоге навео је владарев допринос изградњи

нових цркава (Манасија, Руденица, Велуће, Копорин, Београдске цркве) и његов допринос на књижевном пољу, тј. организацији преписивачке делатности.

Званично проглашење деспота Стефана за Светитеља била је давнашња жеља поглавара Београдске митрополије коју је он саопштио ученим Србима Стојану Новаковићу и Чедомиљу Мијатовићу. Питање се одгодило јер је Србија ушла у узастопне ратове, најпре Балканске (1912-1913), а затим и Први светски рат (1914-1918). Питање је поново покренуто 1924. године, на Ванредном заседању Св. Архијерејског Сабора у Пећи од 26. до 27. августа када је, сада Српски Патријарх Димитрије Павловић покренуо питање званичног уписа деспота Стефана у диптихе Светих Срба. На предложени дневни ред као прва тачка је стављена деспотова канонизација. У Сабору по овом питању није била постигнута једногласност. Јавили су се за реч архијереји који су предлагали да се то питање не решава на пречац, него да се формира посебна комисија и одбор за канонски поступак. У живој дебати су учествовали Епископ битољски Јосиф Цвијовић који се залагао за опрезно и трезвено поступање. Слично мишљење су изразили Митрополит скопски Варнава, Епископи: Георгије темишварски, Иларион вршачки, Михаил рашко-призренски, Јефрем жички и Иринеј бачки. На саборској седници није постигнута одлука. Ипак, Патријарх Димитрије је на бденију 19. јула 1927. проглашио деспота Стефана за Светитеља, предложивши Сабору да се његово име упише у диптихе Светих, а за ту прилику му је написао службу која је литографски умножена.

Осам векова Милешеве - Ван временских оквира -

Живорад Јанковић

О градитељској делатности првог српског архиепископа Саве његова житија говоре сасвим уопштено. Истиче се бројност подигнутих храмова али и њихова различита намена, поред оне основне намењене сваком светилишту, да буде дом молитве: „И друге свете цркве по свим изабраним местима започевши и заврши, и старе утврди а нове сазда и све постави на сваком добром закону, и сваки узор Свете Горе пренесе у своје отачество киновијама, игуманијама, мучалницама... Украси своје отачество сваком добром вером и светим црквама поља и удоља и брда. Где не доспе цркве сатворити, ту крст постави да се на сваком месту Име Божје прославља...“.

Нова тумачења настанка манастира Милешеве су таквог карактера, да се улога Светог Саве у њеној градњи подразумева сама по себи. У складу са ранијом представом, значај Савиног присуства своди се на оно што његов млађи биограф за краља Владислава каже: „Узе благослов од светог архиепископа, поче зидати манастир у месту Милешеве у име Вазнесења Господа нашег и Бога Исуса Христа“.

Сада се присуство Саве у настанку Милешеве може равнati са његовим трудом око Жиче. Није искључено да Милешева настаје и пре Жиче, али постоји психолошка препрека да се то прихвати. Тако би Милешева према уопштеном Доментијановом приказу ктиторског рада Саве била негде у „средини“ његовог задужбинарског деловања а не на самом крају, како би то било по Теодосију. Кад је у питању ктиторска делатност и њена обрада у житију, може се рећи да је и ту заступљен принцип „странствовања“ својствен целом житију. Он се састоји у томе што се о деловању Саве ван

земље детаљно говори, док о раду у земљи прича се само „сумарно“, без детаља и скоро икаквог конкретног податка.

Изради фресака у Милешеви се приступило толико обиљно и од ње се много очекивало, тако да су се пре почетка рада извршила прилагођавања у правцу стицања већих видних површина за осликовање. Врши се зазидање појединих „сувишних“ врата, а неки прозори се смањују. Спомен на првобитни изглед храма који „живи“ врло кратко између завршетка градње и почетка осликовања, сачуван је на сликаном моделу манастира у припрати, на коме се види да је грађевина била осветљена великим прозорима. У извесним приликама ишло се до крајности: „У тамној унутрашњој архитектури без иједног прозора, на своду и сва четири зида, налазе се призори Страшнога Суда.“ Изврсни ликовни квалитети миленшевских фресака потиснули су у други план питања њихове тематике и иконографије. Украс Милешеве се цени као нешто што превазилази оквире средњег века. Похвале овом сликарству су сталне, пошто не може: „никако да се пронађе нешто слично што му је стајало уз бок кад је створено.“ Кроз литературу прате се покушаји разрешења, као и „путања“ појединих аутора, којима савест научника не дозвољава да мирује, већ се на тему враћају више пута. са жељом и надом да нађу неко ново решење. „Необично“ су ту присутне у знатној мери – почев од избора представа распореда појединих сцена па до њиховог извођења. Делом те необичностима односе се и на друге храмове из тог времена. Значи издаваја се цела епоха, а не само Милешева. Поремећен ред излагања великих празника среће се већ у Богороди-

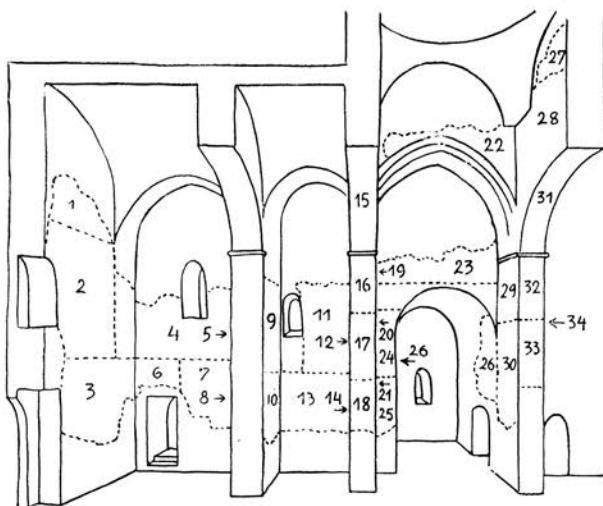
чиној цркву у Студеници. Затим необичан је и распоред фресака у Жичи. Несвакидашњи је и избор и распоред фресака јер се у редоследу не држи хронологије јеванђелских догађаја, нити су сцене окупљене по циклусима како је то већ устаљено у византијској уметности до тада.

Избор сцена у Милешеви има паралеле у српском сликарству тог времена – у првом реду то се односи на Студеницу и Жичу. Питања произашла из овакве проблематике могла би се успешно решити само под условом да је изворна грађа сачувана у далеко већој мери него што је случај код српских задужбина. Уметнички ефекат целине свуда се губи услед огромних оштећења, када је нестао највеши део сликаних површина. До истраживача су долазили само мали „комади“.

Стога остаје метод претпоставки заснован на аналогијама. Јасно је колико је то (не)поуздано. Коришћење аналогија долази у обзир уз пуно оправдање тамо где у први план долази истицање сличности а не где, као што је овде случај, претежно се говори о необичном.

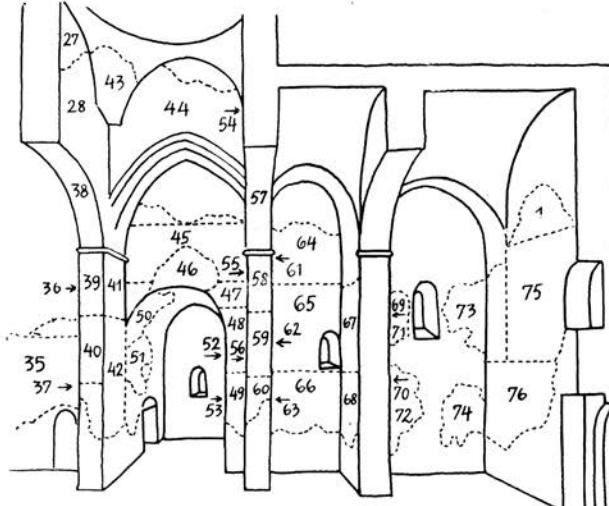
И посвета Милешеве празнику Христовог Вазнесења привлачи пажњу људи оног времена. Тако краљ Урош I у аренги повеље храму светог Николе у Хвоску каже како је Владислав током градње Милешеве духовним очима гледао Христа из Вазнесења од кога су последње стопе остале на Елеонској гори.

Прича о сликарству Милешеве је огромна тема. С обзиром на време његовог настанка истиче се једна сцена по свом специфичном значају. За Милешеву и Жичу се везује поред осталог сцена Мисије апостола. Она претходи догађају Вазнесења у чију славу су подигнута ова два храма. Када се слика

Распоред фресака у Милешеви: северна страна

1) Томино неверовање, 2) Молитва на гори, 3) Св. Јевтимије, Св. Арсеније, Св. Павле Тивејски, 4) Св. Герасим, један свети монах, Св. Јован Трехин, Св. Иларион, 5) Св. Теоктист, 6) Свети монаси, 7) Краљ Владислав, краљ Радослав и краљ Стеван Првовенчани, 8) Свети Сава и Стеван Немања, 9) Апостоли у композицији Смрт Богородице, 10) Свети врачи, 11) Христов улазак у Јерусалим, 12) Св. Аreta, 13) Непознати светитељи, 14) Св. Никола, 15) Пророци, 16) Св. Сергије, 17) Непознати светитељ, 18) Јован Крститељ, 19) Сретење: Св. Симеон и пророчица Ана, 20) Св. Борис и Св. Глеб, 21) Теодор Тирон и Теодор Стратилат, 22) Фрагмент Преображења, 23) Фрагменти Христовог рођења 24) Непознати светитељ, 25) Св. Георгије, 26) Фрагменти композиције 40 мученика (фреска из XVII века), 27) Фрагмент Вазнесења (XVII век), 28) Вазнесење, 29) Архангел Гаврило из Благовести, 30) Богородица (XVII век преко XII века), 31) Пророци, 32) Цар Соломон, 33) Старозаветни светитељ, 34) Фигуре архијереја.

Распоред фресака у Милешеви: јужна страна

35) Архијереји из композиције Поклоњење агнецу, 36) Св. Вавила, 37) Св. Герман, 38) Пророци, 39) Цар Давид, 40) Старозаветни светитељ, 41) Богородица из Благовести, 42) Христос (глава сликана у XVII веку), 43) Еванђелист (XVII век), 44) Скидање с крста, 45) Тајна вечера (XVII век), 46) Христов силазак у ад, 47) Св. Флор, 48) Св. Меркурије, 49) Св. Димитрије, 50) Фрагмент Распећа, 51) Три младића у пећи (XVII век), 52) Фрагмент непознате композиције, 53) Апостоли, 54) Фрагмент Причешћа апостола (горњи слој: Духови, XVII век), 55) Сретење, лева половина: Јосиф и Богородица са Христом, 56) Св. Стефан, 57) Пророци, 58) Св. Вакх, 59) Св. Евстатије, 60) Један Св. ратник, 61) Св. Нестор, 62) Св. Андреј, 63) Св. Ахилије, 64) Крштење (XVII век), 65) Вајрење (Анђео на гробу), 66) Ктиторска композиција, са краљем Владиславом, 67) Апостоли из композиције Смрт Богородице, 68) Св. Стефан Нови и Св. Косма, 69) Св. Јоаникије, 70) Цар Константин и царица Јелена, 71) Св. Јован Каливит и Св. Алепс, 72) Фигура непознатог византиског владаоца, 73) Светитељи, 74) Свети монаси, 75) Јудино издајство, 76) Један свети монах, Св. Онуфрије и Св. Макарије.

ван сцена везаних за Христов живот на земљи после Васкрсења она добија посебно значење везано за деловање апостола на ширењу хришћанског учења. Отуда се обично среће по катедралним храмовима појединих епископија. У Жичи је она на северној страни поткуполног простора, док је у Милешеви на источној страни испод куполе. Ту је приказан Христос раширенih руку у средини и две групе погнутих апостола са стране.

У дотадашњој византијској уметности та представа је доста ретка. Није случајно што је она код Срба у том времену истакнута у већој мери. Овде треба подсетити на посебни акт „заповест у сву Васељену“ који Сава добија од цариградског патријарха након свог по-

свећења за првог поглавара новоосноване српске архиепископије. „Поставих кир Саву као архиепископа свим српским земљама и поморским. И као сина свога вазљубљенога шиљем њега у сву васељену, што је област мого светитељства, правоверне вере хришћанске, да има област по моме начину над свим градовима у земљама, над митрополитима и епископима, и поповима и ђаконима, по правилима божанственим, свакога по достојању и све учити у име Оца и Сина и Светога Духа, и као и мене, и тога сви да слушате, који сте у Христу правоверни хришћани.“

То је делом и остварење еванђелске заповести потекле од самог Оснивача Цркве: „Идите по свему свету и про-

поведајте Еванђеље свакоме створенују“ (Мт 28,19; Мк 16,15).

Већ на повратку за земљу, када Сава пролази кроз Свету Гору, он тамо има прилику да делује на основу добијеног овлашћења. Ту више од десет година после пада Цариграда (1204.) није било епископа, па Сава врши рукополагања: „Светим својим доласком опет сву Свету Гору испуни весељем по првањем обичају, ходећи по светим црквама свршаваше свете службе, освећујући у њима попове и ђаконе.“

У оквиру оваквог Савиног деловања, потом долази и његов пут у Угарску после 1220. године. Код биографа налазе се само „назнаке“ његовог значаја.

Великани филмске уметности

Пјер Паоло Пазолини: Јеванђеље по Матеју (Il Vangelo Secondo Matteo, 1964.)

Ирина Радосављевић

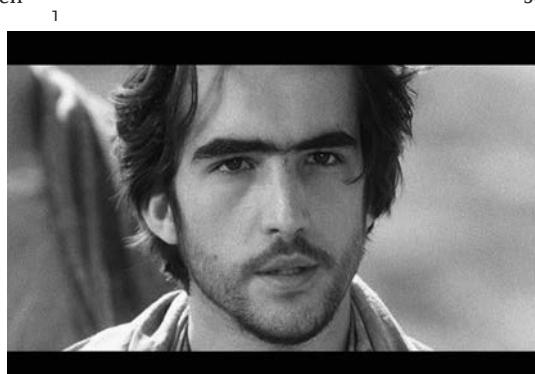
Упркос томе што је био убеђени марксиста и „сумњивог“ морала, италијански режисер Пјер Паоло Пазолини је добио благослов Римокатоличке цркве да сними филм о Исусу Христу. И поред необичног и другачијег приступа, његов филм „Јеванђеље по Матеју“ (Il Vangelo Secondo Matteo), постигао је велики успех.

Пјер Паоло Пазолини (1922-1975) је чувени италијански режисер, песник, писац, критичар. Алберто Моравија га је сматрао најбољим италијанским песником двадесетог века, али је изван Италије много познатији по својим филмовима – „Декамерон“, „Кентерберијске приче“, „Цвет хиљаду и једне ноћи“, „Георема“ итд. Био је убеђени марксиста, једно време и члан комунистичке партије Италије, атеиста, али је себе сматрао „марксистом католиком“. Био је контроверзна и свестрана личност са великим даром.

„Рикота“

Године 1962. снимио је филм „Рикота“ као део омнибуса „Ро-Го-Па-Г“ чији наслов је настао на основу почетних слова имена режисера који су учествовали у његовом стварању (Роселини, Годар, Пазолини, Грегорети). „Рикота“ је сатирични приказ једне неизбиљне и површне филмске екипе која снима озбиљну и драматичну сцену Христовог распећа. У филму, сиромах Страчи глуми једног од разбојника распетог крај Христа. Он је сиромашан и изгладнео човек који би учинио све да дође до мало хране. Након неколико неуспешних покушаја, успева да се докопа сира рикоте, али се толико преједе да, приликом снимања сцене распећа, умире. Пазолини је у Страцију при-

казао све оне гладне људе са маргине, које површно и искварено, наводно хришћанско, друштво, занемарује и ниподаштава, док Црква уместо да брине о њима, више води рачуна о статусу и престижу у друштву. Фilm је оцењен као богохулан, Пазолини изведен на суд због „увреде државне религије“ и, по тадашњим законима, осуђен на четири месеца затвора.

Сусрет са Јеванђељем

Убрзо након тога, дододило се нешто сасвим неочекивано. Пазолини је дошао у Асији на позив папе Јована XXIII и католичке културне организације *Pro Civitate Christiana* јер је Римокатоличка црква желела да оствари присније односе и дијалог са нехришћанским ствараоцима. Сусрет је организован у Фрањевачком манастиру у Асији, а због доласка папе

Јована XXIII, и стога, појачане безбедности, Пазолини је био приморан да, извесно време, остане у хотелској соби, где је поред кревета нашао Ноћни Завет и прочитао га у даху. Толико је био одушевљен и узбуђен да је одмах одлучио да сними филм о Христовом животу. Римокатоличка црква (*Pro Civitate Christiana*) га је у томе подржала, што је било веома храбро за то време, а на разне приговоре због Пазолинијевог живота и прошлости, из Асији је одговорено речима: „У сваком људском лицу, ми видимо предивно лице нашег Господа...Онима који нам говоре да Пазолини, не само да није верник, него је и велики грешник, смерно одговарамо да то није доволан разлог, све и да је тачно, да му залупимо врата и одбијемо помоћ. Христос је волео све људе, а највише грешнике, лопове, сиромашне...“

Пазолини је заиста тражио помоћ Цркве, објашњавајући да не жели да његово поетско надахнуће, на било који начин, увреди осећања верника. На питање новинара како као неверник снима филм о Христу, одговорио је: „Ако ви знate да сам ја неверник, онда ме познајете боље него ја себе самог. Можда јесам неверник, али сам неверник који носталгично чезне за вером“. Фilm је посветио „драгом, радосном и топлом сећању на папу Јована XXIII“ који се упокоји пре завршетка филма.

- 1 Енрике Ирацоки у улози Иисуса Христа
 2 На путу за Голготу

„Јеванђеље по Матеју“

Фilm „Јеванђеље по Матеју“ појавио се на филмском фестивалу у Кану 1964. године и, поред свих бојазни и негодовања који су му претходили, топло примљен и од критике и од публике. Сниман је у црно-белој технички, методама италијанског неореализма, у стилу који подсећа на документарни филм, на јуту Италије (Мел Гибсон је свој филм „Страдање Христово“ снимао на истим локацијама), уз учешће великог броја натуршчика изабраних из локалног становништва и аматера из круга његових пријатеља. Његов натурализам није био у функцији деконсекрације (обесвећења) стварности, већ напротив, како сам каже, изналажења светости, вероватно прихватавајући идеју да се светост крије у дубинама same стварности. Пазолини је као текст ко-

ристио искључиво речи Матејовог Јеванђеља и покушао да га се држи што верније. Христа је глумио Енрике Ирацоки (Enrique Irazoqui), студент из Шпаније. Пазолинијев Христос је усамљени револуционар, пријатељ грешних и сиромашних, енергичан и љут, непрекидно у покрету. Док је снимао, Пазолини је имао намеру да га прикаже из угла верника, али по окончању филма је схватио да је на филмско платно пројектовао своја убеђења. Пазолини није желео само да реконструише прошлост, већ да исприча причу о Христу након искуства од две хиљаде година хришћанске традиције. Стари свет је премештен у модеран, испуњен визелним представама ренесансних уметника, док је као музичку подлогу користио Баха, Моцарта, Прокофјева, па чак и Били Холидеј.

Реакције на филм

Иако је филм добро примљен и од критике и публике, похваљен од стране Римокатоличке цркве, био добитник неколико значајних награда, нашао је на жесток отпор конзервативних католика због режисерских комунистичких убеђења, уз тврђење да његов љутити Иисус није ништа друго до револуционарни пророк и антибуржоаски герилац. И заиста, Пазолинијев Христос не проповеда, него агитује у борбеном заносу и на неки начин је слика самог Пазолинија као љутитог интелектуалца који је одбачен и несхаћен. Ипак, филм „Јеванђеље по Матеју“ је изузетно дело, високог уметничког квалитета и потпуно другачије од дотадашњих раскошних филмова о Христу те до данас плени и одушевљава публику. ■■■

Трибина „Увод у политичку теологију“

Yоквиру циклуса „Политичка теологија и хришћанска екумена“, у Дому омладине је, 29. априла 2011. године, одржана трибина „Увод у политичку теологију“. Говорници су били мр Никола Кнежевић из Центра за отворени дијалог и мр Вукашин Милићевић, јереј СПЦ.

Мр Никола Кнежевић је у свом излагању представио опус политичке теологије, историјски преглед развоја, циљеве, дефиницију политичке теологије тј. шта она заиста значи. Истакао је да је она израз тежње да „хришћанска традиција позитивно одговори на изазове постмодернизма, одлике индустријализације, урбанизације, науке, технологије, тржишне привреде, државних институција, као и њених различитих идеолошких чинилаца, либерализма и социјализма“. Као најзаслужније за афирмацију ове дисциплине навео је римокатоличког теолога Јохана Баптист Меца и протестантског теолога Јиргена Молтмана. С друге стране, упркос разлици у терминологији, као заслужне проучаваоце теорије односа Цркве и друштва, Кнежевић је набројао православне богослове Павла Евдокимова, Јована Зизиулас, Александра Шемемана, Јована Мајендорфа, Стенлија Харакаса и друге.

Даље је појаснио да се „појам политичког у самој политичкој теологији не може дефинисати као врста политичке религије, груба политизација религије или употреба неких религијских система у политичке сврхе.“ Уз то је нагласио да се „не ради о томе да Црква жели да повећа помоћу оваквог дискурса свој утицај у друштву“, већ „просто жели да приближи језик и хришћанску традицију данашњем језику“.

Други говорник, мр Вукашин Милићевић, истакао је да, иако се не бави политичком теологијом на начин на који то чини његов претходник, сматра је суштински битном и да ова научна

дисциплина има важност за теологију овде и сада, те улогу у конкретном тренутку и културно-политичком контексту. Ипак, поменуо је да је теологија кроз историју, како на Западу, тако и на Истоку, „ злоупотребљавана у политичком контексту“. Стога је изнео став да „ако се теологија увуче у политику онда она постаје ништа, уместо да буде Блага вест, наставак Еванђеља“. Уз то он је изразио и одређену дозу сумњивости, не у вези самог термина, већ у самој контекстуализацији у неком политичком кључу. Нагласио је, да када се говори о политичкој теологији веома је важно поменути да наша критика друштвеног поретка, у коме живимо и који стварамо, мора „да задире и у најдубље темеље друштва“. У свом даљем излагању Милићевић је подсетио на предратног декана Правног факултета др Ђорђа Тасића, важног због проучавања ових тема код нас у прошlostи. Проф. Тасић, додао је, у чланку „Гледиште хришћанства на нека социјална питања“ решио је, у великој мери, нека од најфундаменталнијих питања, која би могла да се дефинишу као теме политичке теологије. Милићевић је закључио, „да је предуслов да хришћани изврше некакву друштвену мисију то, да одбију да се поистовете са било којим обликом друштвеног уређења и да у односу на свако друштвено уређење“, морaju бити критични.

На крају, на изражену сумњу, да оваквак приступ теологији у савременом друштву може да отуђи хришћане од разумевања теологије, оба говорника су се сложила да се политичка теологија развила као „покушај да се осавремени богословски приступ у смислу једне конзервативне верности предању теологије“.

Целокупни звучни снимак трибине је доступна на интернет адреси: <http://www.slovoljubve.com/emisije/presek-04-maj-2011>.

Данко Старахинић

СВЕТ КЊИГЕ

Иван А. Иљин

Поглед у даљину – књига промишљања и надања

прев. Р. Божић и
В. Јагличић, Бернар,
Београд – Стари Бановци
2010, 336 стр.

Трагајући за решењем кризе модерне цивилизације, Иван А. Иљин изградио је својеврсну философију очиједности. Сагледавањем свих релевантних аспеката атрофиране културе савременога човека, он се не задржава само на критици, већ нуди и алтернативу. Своју философију очиједности није систематски излагао, она је расута по његовим многобројним есејима и огледима. Иљинови есеји писани су јасно и прецизно, али и философски проницљиво и елегантно. *Поглед у даљину* је један од његових зборника текстова који се баве савременом културом у ширем смислу (подразумева се култура као свеобухватност људског постојања). Криза коју преживљава савремено друштво, како бележи Иљин, није политичка или привредна, него, пре свега, криза која је духовне природе. Она је резултат сукоба у самом човеку, сукоба између онога што он доиста јесће и онога како жели да се покаже у очима других; није важно ко сам ја заиста већ какво ме види окружење. На тај начин долази до корупције готово свих врлина и дезинтеграције човековог бића. Такав (растројени) човек ствара, како тачно запажа Иљин, „културу без вере, без срца, без созерцања и без савесости“. „У темељу тако одрођене културе – пише он – лежи искривљено постоење, расцепкан, размрвљен живот душе лишене корена која избегава све што је савршено“. Дакле: „савремена криза – криза је раздвојеној човеку“. Култури живота растројеног човека који космос полако претвара у хаос, Иван Иљин супротставља културу очиједности. По његовим речима, „очиједност је – светлост; али није свако светлућање у стању да нам

ПОГЛЕД У ДАЉИНУ
Књига промишљања и надња

донесе очигледност. Постоје, такође, халуцинације, као и проблесци у ваздуху. *Очијеленост* је – светлост која потиче из самог предмета, која нас обухвата и употпуњује, која нама овладава...“ Човек, сусретом са том, слободно можемо рећи, *шаворском светлошћу*, бива духовно преображен и доживљава потпуну јасност, проверену увереност; на тај начин, како сматра Иљин, долази до „изненадног прекида и краја, и (тада отпочиње) ново постојање“.

Очијеленост подразумева веродостојни унутрашњи акт човека из чијег живота нису искључени срце, созерцање, савест и вера, човека који је целовит. По Иљиновом мишљењу, „човек мора поново да пожели истинску реалност, суштину васколиког бића и сваког живота. Тада ће се у њему отворити и оживети срце; тада ће се он слободно и одлучно препустити созерцању срца; тако ће изнова пронаћи Бога, помириће се са својом савешћу и почеће да ствара нову културу – налазећи нову веру у Христа, градећи нову научу, саздајући нову уметност, формулишући ново право и уводећи нову социјалност...“. „Човек будуће културе – по Иљиновим речима – мора поново да заволи духовну слободу, да се преда живој доброти срца, да у себи однегује драгоцену кројкосност као извор истинске снаге, да осећа дубоко поштовање пред тајном Божјеј унiverзума, да у себи ојача снагу срдачног созерцања, да се научи радости блатодарења и да обнови у себи истинску религиозност.“ Тада ће, закључују наш аутор, нова култура човека кренути „путевима истинског хришћанства“.

Блајое Пантелић

Из старог Православља

„Скупљачи перја“ (Филм двоструко награђен на Фестивалу у Кану)

Не улазимо у стручну оцену филма. После стручног жирија у Кану, ко би се и латио таквог посла! Можемо изложити само своје утиске и запажања. Фilm је заиста снажан и оставља на гледаца ванредан утисак. Глумци су заиста тако живо и верно приказали живот војвођанских Цигана, да је било неопходно поменути имена глумаца, јер бисмо били спремни да поверијемо да на платну видимо баш праве правцете Цигане (којих уосталом заиста и има), а не глумце. Ми који смо се родили и одрасли у блату и прашини војвођанских села у којима скоро редовно тамо на крај села, на сеоским лединама, постоји мања или већа циганска колонија, кад гледамо овај филм, имамо утисак да доживљујемо многе scene које смо већ толико пута доживели у своме детињству. Film заиста снажно делује. Импресионира човека и музиком, и пејсажима и сценама. Није чудо што га је жири у Кану похвалио. Па ипак, има нешто што је жири превидео. Жири је сигурно процењивао филм само са чисто уметничке стране, а запоставио је његову васпитноморалну, религијску, па и социјалну страну. С тих страна не би могао бити похваљен.

Прво, са религијске стране посматран, филм је права правцата карикатура, скоро чиста превара. Као какав мото филма појављује се на платну најпре цитат из Лукиног Еванђеља, где се говори о демонима који су нагнали крдо

свиња да се утопи у језеру (Лк.8,32-33). После оваквог једног цитата на самом почетку, гледалац добија утисак да ће имати посла са тематиком једног Лава Толстоја, или Ф. М. Достојевског. Међутим, ништа од свега тога. Узлуд ће кроз цео филм тражити разлог оног цитата који је стављен у почетку као какав мото. Неће га наћи. Ни разлог, нити икакву везу са тим цитатом, а ни дубину једног Ф. М. Достојевског или еванђелску духовитост једног Л. Толстоја. Не знам како је тај цитат дјеловао на жири у Кану, али кад човек посматра тај филм у каквој београдској биоскопској сали, окружен шареном публиком наметљиво „напредног“ света, онда добије утисак да је тај цитат дат некако ради ругања, да би се „напредни“ посетиоци имали чему смејати.

Исто тако све оне епизоде са манастиром и игуманијом, и нарочито литургијским певањем калуђерица убачене су ту без скоро икакве везе са целином радње, тек тако да би се без икаква разлога и потребе изложили руглу и подсмуху, јер то, један Циганин својим поступцима фићука на све то. А нимало убедљиво не делује сцена да ће једна игуманија у цркви пред Еванђељем, па још за време литургије, погађати се са Циганином за откуп гушчијег перја. Игуманија је у сваком случају правилно поступила. Зар је она могла пристати на то да се у цркви крсти мртво дете, или да се опоји некрштене дете? И зар је она била дужна да још пре рока плати Циганину суму коју је овај трајио, да би накнадио којком изгубљени новац?! Па ипак, све је то приказано са жаоком отрова, да би се игуманија показала као нечовечна.

Исто тако је до крајности искариран свештеник, „отац Павле“. Знамо ми православни да грешних људи има свуда, у свим сталежима. Никада ми то не заборављамо, нити желимо да одглумимо улогу свештеника. Али да ће један свештеник „ићи у Немачку на рад“ зато што „нема посла“ у Српској цркви, таква тврђња не може се никад назвати уметношћу. Чак ни уметношћу најгоре врсте. У српском језику то се зове ругање и исмејавање, или обична клевета...

Лазар Милић
„Православље“ бр 6, Београд, 1. јул
1967. године, стр. 5

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

У ЕГИПТУ Насиље над хришћанима

У сукобима у Каиру у којима је учествовало више од хиљаду мусиманских екстремиста и коптских хришћана страдало је дванаесторо људи а више од 200 њих је повређено. Запаљене су и две хришћанске цркве.

Већ деценијама траје нетрпеливост између египатске мусиманске већине и коптских хришћана, који чине око 10% популације. Али се у последњих десет година осећа пораст тензија између ове две стране, посебно у јужном Египту где велике заједнице Копта живе са мусиманима.

Режим бившег египатског председника Мубарака се ослањао на ову поделу међу Египћанима. Власти су пажљиво управљале нестабилношћу између мусимана и Копта све време се претварајући да верски раздор не постоји. Копти су се бринули да ће осамнаестодневна револуција којом је у фебруару Мубарак збачен са власти ослободити гласове екстремних исламиста и довести до већих проблема. Оно што се у последње време дешавало у Египту оправдало је њихове страхове.

Неколико стотина мусимана окупило се почетком маја око коптске цркве посвећене Св. Мини у предградју Каира. Избили су немирни између њих и групе Копта. Исправа су зачули повици и са једне и са друге стране, почели су да бацају камење једни на друге, чак су се чули и хици. Полиција је стигла на место сукоба, испалили су више хитаца у ваздух. У међувремену су мусимани бацали моловитљеве коктеле на облизње куће, зграде и продавнице а затим су запалили и оближњу цркву посвећену

Пресветој Богородици.

Сукоби су трајали сатима а полиција и војска, и поред тога што су користили сузавце, нису успеле да заведу ред. Војне власти су ухапсиле близу 200 људи, предале их војном тужилаштву и они би могли добити максималне казне због изазивања нереда и напада на војнике. Ово продубљивање верске нетрпеливости у Египту, који се након свргавања председника Хоснија Мубарака налази под војним властима, додатно доприноси напетости у већ хаотичној транзицији ка демократији.

Патријарх московски и целе Русије Кирил је изјавио саучешће поводом смрти хришћана као и жаљење због спаљених цркава у Гизи.

„Васкршња радост је нарушена тужним вестима које стижу из Гизе. У злочинима почињеним 7. и 8. маја страдала су наша хришћанска браћа. Оштећене су коптске цркве...“, обратио се патријарх у писму коптском патријарху Шенуди III. „И овога пута позивамо египатске власти, локалне исламске вође и међународну заједницу да одлучно зауставе насиље уперено против хришћанске мањине“, изјавио је патријарх – како наводи званични сајт Московске Патријаршије.

СВЕТА ЗЕМЉА Сукоб Јерусалимске Патријаршије и Румунске Цркве

Како наводи званични информативни сајт Јерусалимске Патријаршије, Свети Синод Јерусалимске Патријаршије се састао у понедељак 9. маја како би до-нео одлuku у вези са противканонским поступком Румунске Патријаршије да без њихове сагласности изгради цркву и хотел у Јерихону.

Свети Синод је, након исцрпног истраживања, са жаљењем одлучио да прекине заједницу са Румунском Патријаршијом, а румунски патријарх Данило је избрисан из диптиха.

Током 1990. године, за време патријараха јерусалимског Диодора и румунског Теоктиста, Румуни су у Јерихону изградили цркву и хотел без дозволе Јерусалимске Патријаршије. Јерусалимска Патријаршија се побунила против овог пројекта, али је Румунска Црква наставила са градњом и данас се у овој цркви служи Литургија.

Ово је прво „прекидање општења“ између две канонске православне Патријаршије од привременог прекидања општења између Москве и Константинопоља које се десило 1996. године.

ТОРОНТО Најава сабора затворских служитеља

Православна хришћанска затворска мисија (Orthodox Christian Prison Ministry [OCPM]), званична служба Сталне конференције канонских епископа Северне и Централне Америке, која се на бројне начине стара о многим затвореницима и осуђеницима, најављује сабор посвећен проблемима пастирског служења затвореницима. Сабор ће се одржати у Торонту од 28. јуна до 2. јула ове године, а сврха сазивања овог скупа је окупљање великог броја православних клирика и лаика из целог света који учествују у служењу у затворима или су заинтересовани за овај јеванђелски императив.

У РУСИЈИ Сахрањени посмртни остаци војника из Другог светског рата

У области града Синђавино, током опсаде Санкт Петербурга (1941-1944), Црвена Армија је изгубила више од 360.000 људи. Њихова тела су затрпана у масовне гробнице и тела на хиљаде њих су расута по читавој овој области, на непознатим локацијама. Недавно је пронађена једна масовна гробница, са посмртним остацима више од 500 војника. Многи од њих су идентификовани. После више од пола века, земни остаци бранитеља руске земље су сахрањени по православном обреду.

У ИТАЛИЈИ Папа у Венецији позива на прихваташа имиграната

У парку Местре у Италији се 8. маја окупило више од 300.000 људи како би присуствовали миси на отвореном коју је служио папа Бенедикт XVI у оквиру своје дводневне посете Венецији. Обраћајући се окупљеним верницима, папа је позвао Италију да прихвати

имигранте који пристижу на њене обале, позивајући се на историјску улогу Венеције као и на некада утицајну Патријаршију из оближњег града Аквилеја.

„Цркве које је подигла Аквилеја су данас позване да обнове древно духовно јединство, посебно у светлости феномена имиграције и нових геополитичких околности”, рекао је Бенедикт у својој беседи.

Папина порука толеранције према имигрантима је посебно наглашена јер се његова посета одвијала у региону Венето, у једном од упоришта антиимиграционог покрета Северна Лига.

У ШПАНИЈИ Роми обележавају дан блаженог Зеферина

Римокатоличка ромска заједница широм света прославила је дан блаженог Зеферина, 4. мај, седмим међународним ходочашћем Рома. Овим ходочашћем се обележава 75. годишњица његовог страдања за веру, а 26. августа ове године се обележава и 150. годишњица његовог рођења. Зеферин је рођен у Фраги али је већи део свог живота провео у граду Барбастро.

Како преноси Zenit.org, бискуп града Албасете, који је председавао овом церемонијом, у својој беседи је рекао да је „блажени Зеферино слава цркве и ромске заједнице“, нагласивши „величину првог Рома, којег је папа Јован Павле II прогласио за блаженог и који је пронашао Бога и био слуга Цркве“, додајући да је „он био слава народа са којим је историја погрешно поступала, на којем су многи стереотипи пали... Блажени се уздигао из овог народа и испуњава нас радошћу и поносом“.

У АМЕРИЦИ Презвитеријанци у Америци постављају хомосексуалце за свештенике

Како наводи Ројтерс, Презвитеријанска црква је почетком месеца одобрила рукополагање хомосексуалаца, тиме постајући четврта протестанска деноминација у Америци која је учинила тај корак. Дебата око тога да ли хомосексуалце треба рукополагати за свештенике довела је до великих подела унутар многих протестантских верских заједница. Од укупно 11.000 конгрегација, око стотину њих је у прошлих пар година због неслагања напустило Презвитеријанску цркву.

У КИНИ Хришћанске цркве у Кини упутиле молбу министрима

Кинески устав гарантује слободу вероисповедања, али је у протеклих неколико месеци ухапшено на десетине чланова хришћанских цркава. Од седамдесет милиона хришћана у Кини, око 50 милиона верника припада нерегистрованим групама док остали припадају црквама које је држава одобрила.

Вође 17 незваничних хришћанских цркава у Кини су упутиле молбу политичким вођама да одбране њихово право на вероисповедање. Парламенту је достављена молба у којој се захтева испитивање односа према члановима хришћанске цркве Шоуванг. Повод за ову молбу је одлука владе да хришћанима у Кини забрани богослужење на отвореном, што се јасно показало на примеру цркве Шоуванг, једне од највећих катакомбних цркава у Кини.

Међу обесправљеним хришћанима у Кини налазе се и православни хришћани. Кинеска Православна Црква, која је 1956. године добила аутономију од Московске Патријаршије, практично је одмах по задобијању аутономије била укинута притисцима власти и вишедеценијском изолацијом. Упркос томе, данас у Кини постоји неколико званично регистрованих православних парохија. Међутим, претпоставља се да је број православних хришћана у Кини већи, и да многи од њих богослуже у кућним црквама. На сајту о. Дионисија Поздњајева <http://www.orthodox.cn/>, више пута су објављиване фотографије православних свештеника како служе у таквим тајним црквама.

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА Англикански клирици рукоположени за римокатоличке ћаконе

Почетком маја је више од десет англиканских свештеника рукоположено за римокатоличке ћаконе, као саставни део групе од неких 50 клирика који су се упутили ка свештеничкој служби у Римокатоличкој цркви.

Недуго после установљења Ординаријата за обраћенике из англиканизма, започет је низ рукополагања англиканских клирика који су изразили жељу да ступе у заједницу са Римом. Ови људи ће бити рукоположени за свештенике око Педесетнице.

Убрзани процес рукополагања бивших англиканских клирика омогућава им да наставе да служе у оним англиканским заједницама које су одабрали да уђу у општење са Римокатоличком црквом.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ – НИКОМИДИЈА „Зелени патријарх“

Његова Светост константинопольски Патријарх Вартоломеј се у понедељак, 2. маја 2011. године придружио екскурзији православне омладине у Турску, пратећи младе средњошколце и студенте до језера Сапанџа у области древне Никомидије. После шетње и заједничког ручка, млади су уз поклоне примили патријарашки благослов и поуку да вера у васкрслог Господа треба да буде темељ живота сваког хришћанина, као и да очување Божије творевине треба да буде брига свих људи. Патријарх Вартоломеј је у свету познат по томе што већ деценијама инсистира на озбиљнијем приступу еколошком проблему, као и по свом покровитељству бројним међународним еколошким симпозионима посвећеним решавању проблема заштите животне средине. Такав антгажман му је донео надимак „зелени патријарх“, како пише о. Ј. Хрисавгис у чланку на званичном сајту Константинопољске Патријаршије.

Јапански патролог др Тањи гостовао на Православном богословском факултету у Београду

На Православном богословском факултету у Београду у понедељак, 9. маја, у великом амфитеатру одржано је интересантно предавање. Гост-предавач био је јапански православни патролог, проф. др Рјујиширо Тањи, професор емеритус на јапанском Универзитету у Кјушуу. Говорио је на тему: „Динамика између човека и природе у делу Светог Максима Исповедника“. Предавању је присуствовао и Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј.

Професор Тањи дошао је на Богословски факултет у пратњи др Сузуки Мицитаке-Саве, професора на Универзитету Окајама. Пре тридесетак година професор Сузуки Мицитаке-Сава докторирао је у Београду на фрескама и иконама, а ментори су му били академици Гојко Суботић и Војислав Ђурић. Пре десетак година, боравећи у Хиландару он је прешао у православље када је добио име Сава. Био је то први Јапанац крштен у Хиландару.

Професора Танија поздравио је Његово Преосвештенство Епископ др Иринеј (Буловић) декан Богословског факултета, а затим је о његовом животу и раду говорио Епископ Максим (Васиљевић), шеф катедре за Патрологију на Богословском факултету. После предавања, које је професор Тањи одржао на енглеском језику, а које је симултрано преводио др Богдан Лубардић, студенти су постављали питања. Поред студената и професора Богословског факултета, у амфитеатру су били и представници Јапанске амбасаде.

Јово Бајић

У МАНАСТИРУ ОСТРОГ Поклоњење Острошком чудотворцу

Ријека од десетина хиљада ходочасника са разних страна свијета непрекидно дотиче у Острошки манастир на поклоњење Острошком чудотворцу. Многи су пјешице допутовали из разних крајева Црне Горе, али и из Требиња и других херцеговачких мјеста.

Свету Архијерејску Литугију служили су Његово Високопреосвештенство Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије и викарни Епископ диоклијски, игуман острошки Г. Јован уз саслужење свештенства и свештеномонаштва Митрополије црногорско-приморске.

У ЕПАРХИЈИ ЗАХУМСКО- ХЕРЦГОВАЧКОЈ Прослава Светог Василија Острошког у Мркоњићима

У херцеговачком селу Mrкоњић (родном месту Св. Василија Острошког и Тврдошког) и ове године је свечано прослављена храмовна слава Цркве подигнуте на темељима Светитељеве родне куће. Св. Архијерејском Литургијом началствовао је Владика Атанасије уз саслужење јеромонаха Јована Ђулибрка (из Јерусалима) и бројних свештенослужитеља Епархије. У Литургији су узеле учешћа стотине верника пристиглих са свих страна, како из села Поповог Поља и градова Херцеговине, тако и гостију из Босне и Србије и Mrкоњићана из читавог света, који се на овај дан традиционално окупљају у свом родном селу.

У СОМБОРУ Прослава Светог Ђорђа

На празник Светог Георгија, патрона града Сомбора, 6. маја 2011. године, служена је Света Архијерејска Литургија у Светођурђевској цркви. Литургијским сабрањем началствовао је Његово Преосвештенство Епископ бачки Господин Иринеј, уз саслужење Господе Епископа: врањског Пахомија, диоклијског Јована, јегарског Порфирија и свештенства Епархије бачке. Молитва и појањем, уз сомборски и бачкопаланачки хор, и многобројни народ узео је учешће у евхаристијском слављу.

Обележена годишњица операције „Бљесак“

У недељу, првог маја, парастосом у Цркви Св. Апостола и Јеванђелисте Марка обележена је годишњица операције „Бљесак“ у којој је првог и другог маја 1995. године страдао велики број српских цивила.

Подсећамо, у акцији „Бљесак“ убијено је или нестало више од 283 Срба, а заробљено око 1450 припадника војске Српске Крајине. Према подацима Документарно-информационог центра „Веритас“ хrvatska војска је довршила етничко чишћење Срба које је почела 1991. године. Од 67000 Срба, који их је изгнано од 1991. године, вратило се само 1500 људи. Хrvatski хелсиншки одбор је у свом извештају истакао да је операција „Бљесак“ променила етничку карту западне Славоније јер су куће избеглих Срба у великом броју запосели хrvatski досељеници из Босне и Херцеговине.

Александар Југовић, потпредседник Српског покрета обнове, рекао је да Србија не треба да празнује први мај пошто су на тај дан хrvatske оружане снаге убиле и пртерале Србе из Западне Славоније.

„Тај дан је тужно подсећање на страдања и злочине почињене на Србима у рату на крају XX века. Цео свет и сам Хаг осудили су овај велики злочин“, рекао је Југовић.

Асоцијација избегличких и других удружења из Хrvatske истакла је да се у протеклом периоду вратило само 1500 Срба уз много инцидента као и напада на православне светиње. „Била је то истовремено историјска, национална и верска во-доделница између Истока и Запада, између Ислама и Хришћанства, чији су се таласи претензија и надметања разбијали о лукобран Војне Крајине, централним и најзначајнијим делом Западне Славоније“, речено је у саопштењу. Хrvatske власти су у месту Окучани обележиле годишњицу акције „Бљесак“. „Нико не може да оспори блиставост и оправданост акције „Бљесак“ којом су ослобођени Окучани, средиште непријатељске побуне“, рекла је хrvatska премијер Јадранка Косор.

За злочине над Србима у Западној Славонији, која је била под заштитом Уједињених Нација, нико до сада није оптужен ни пред Хашким трибуналом ни пред хrvatskim судовима.

Марина Марић

Двадесет година од преноса моштију Светог Владике Николаја

У уторак, трећег маја, Српска Православна Црква обележила је значајан јубилеј, двадесет година од преноса моштију Св. Владике Николаја у његову задужбину, манастир Лелић надомак Ваљева. У православним храмовима широм земље служене су Свете Литургије уз молитвено сећање на великог проповедника и теолога СПЦ. Његово Преосвештенство Епископ хвостански Г. Атанасије служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Сабора Српских Светитеља на Карабурми. Преосвећени је након резања славског колача беседио о животу и мисији Св. Владике Николаја.

„Свети Владика Николај је све прожео молитвом и благодаћу. Све у њему је крштено, све његово знање, светско и духовно. Целог себе је посветио служењу Христу и српском народу. Ми, браћо и сестре, имамо человека који је надишао свој народ и који је шири од њега. Његова величина као пастира заснива се на добром слушању Христових речи“, нагласио је Преосвећени Владика Атанасије.

На празник Св. Владике Николаја, у Храму Св. Варнаве и Варнаве у Раковици, први пут је верницима представљена икона са ликом овог Светитеља и честицама његових моштију. У београдском насељу Ресник ускоро ће почети изградња Цркве посвећена управо Св. Владици Николају.

Овај значајан јубилеј обележен је и у манастиру Лелић, у Епархији ваљевској. Његово Преосвештенство Епископ Г. Милутин служио је Свету Архијерејску Литургију уз саслуживање преподобног јеромонаха Доситеја Хиландарца и више свештеника и ђакона СПЦ. Велики број верника из читаве земље присуствовао је овом догађају.

Марина Марин

Безусловна и безграницна љубав

Са благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, Верско добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке организовало је за Вајсбрд 24. и 25. априла 2011. године, посете свим домовима Центра за заштиту одојчади, деце и омладине Београда.

„Христос Вајсбрде – Вајсистину Вајсбрде“, весело је одјекивало у свих пет домаца Центра за заштиту одојчади, деце и омладине Београда, у којима живе и одрастају „они“ без родитељског стања, изван породице. Ту, поред свих нас.

Али, захваљујући бескрајној љубави парохијана из далеког Келна, окупљених око својих свештеника, оца Неђе Јањића и оца Младена Јањића, физичка раздаљина је избрисана, вакршњи поклони су стигли у њихове широм отворене руке, топлина, сигурност и припадање, је загрејала та мала, невина срца. Свако дете је добило на поклон велику икону Вајсбрдске Христовог, крстич и малу икону Вајсбрдске. И нису поклони ти који се броје и није донација парохијана из Келна, само реч.

Љубав, која не зна за услове, границе, километре, љубав је та која се заувек памти, која остаје и опстаје и после безброј година. И онда, када буду ушли, сигурним кораком у свет одраслих, великих људи, носиће некаде у својој души свест о најважнијој ствари на овом свету – нису сами. И чланови Милосрдне секције Верског добротворног старатељства који су видели реакције малишана, а који су били срећни „преносиоци“ ове суштинске Вајсбрдске поруке, немају у овом, световном речнику, те изразе, којима би захвалили парохији из Келна и свештеницима Неђи и Младену Јањићу.

Вакршњи обилазак деце без родитељског стања, настављен је посетом Дому „Моша Пијаде“, где је празнична атмосфера употпуњена, блиским, срдачним контактима са малишанима, дружењем и опет поклонима.... У Дому су стигле иконе Вајсбрдске Христовог, крстичи, примерци „Православља“, „Светосавског звонца“, „Светосавца“, вакршња јаја, а нашле су своје место и незаобилазне бомбоне.

Из Храма Светог Архангела Гаврила у правцу Стационара у Звечанској на Празник над празницима, запутили су се чланови Милосрдне секције овог Храма и дечији хор „Гаврил-

чићи“. У драгу посету, овом Центру за заштиту одојчади, деце и омладине, све је повео, протојереј-старофор Илија Шмигић, који дуго година већ сарађује са Верским добротворним старатељством. Важно је рећи, да свакодневним залагањем овог проте, кућа за избегла лица у Лештанима је довршена, а њено освещење се очекује ускоро.

Но, овог пута прата Илија је у прву посету Звечанској повео децу из хора, која су у Стационару имали прилику да виде како се забрињавају новорођене бебе и деца узраста до 10 година. „Звечанска“ је највећа и најстарија институција ове врсте у земљи, у њој стално борави 200 деце, од којих многих имају сметње у развоју, а свима је заједничко, да су то „она“ деца – деца која одрастају ван породице. И овде су поклоне од срца обезбедили и послали парохијани који су „тако далеко, а очигледно тако близу“, парохијани из Келна.

Чланови Милосрдне секције Верског добротворног старатељства при Храму Св. Ап. Петра и Павла на Топчидеру, са секретаром ВДС-а, је рејем Владимиром Марковићем, су на овогодишњи Вајсбрд посетили Дом „Дринка Павловић“ на Сењаку.

Сада, у овом Дому, своју другу кућу и неки други живот, живи, четрдесетак деце школског узраста. Нека од њих на жалост, али са успехом, похађају специјалне школе. Сви су за празник добили поклоне, омиљене слаткише, вакршња јаја, мајице, веш, за свако дете, за сваки осмех, потрудили су се чланови Милосрдне секције ВДС-а. И, опет, оно што највише бодри и јесте важно, причало се, дружило се, поклонила се пажња „онима“ којима то највише и недостаје... јер Дом, се, не без разлога, пише великим словом.

Снежана Круниковић

Сећање на проту Живорада Јолића

На побусани понедељак, у време све радосних дана Христовог Вајскрења, пред лице свога васкрслог Створитеља представио се служитељ Његов, крстоносни прота Живорад Јолић, Архијерејски заменик администратора Епархије нишке, Његове Светости АЕМ и Патријарха српског ГГ Иринеја. У четвртак исте седмице, на навечерје великог Бурђевог дана, у Саборном храму Силаска Светог Духа на Апостоле у Нишу, на пут ка Царству Небеском у наручје Женику Цркве Спаситељу нашем Исусу Христу, молитвама и Црквеним химнама испраћен је високопречасни прота.

У јутарњим часовима служена је Света Литургија у Саборном храму где су се од блаженоупокојеног прете опростили његова породица, пријатељи и верна паства. У поподневним сатима чином опела началствовао је Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј, у својству администратора Епархије нишке, уз саслужење шездесет свештеника и свештеномонаха, осам ћакона и све пуноће Црквене уз милозвучно појање Хора катедралног Храма у Нишу. Прота Живорад је рођен 03. фебруара 1937. године у Срњу код Крушевца. Треће је дете по рођењу својих родитеља Милорада и Станисаве. Од малена је свој живот определио за служење Богу.

Његов лик и читава његова појава зрачили су светошћу и праведношћу. Човек непрекидне молитве, благ, мирољубив и смеран срцем, био је са овим и многим другим дивним особинама, од самога Бога препоручен своме Архијереју за најодговорније црквене послове. Тридесет и четири године је обављао одговорну дужност Архијерејског намесника нишког, а последњих годину дана је у дубокој послушности своме Архијереју вршио дужност Архијерејског заменика Његове Светости, администратора Епархије нишке. Олтару Свевишињега је узносио Свети принос пуних педесет година.

Свршио је Богословију „Светога Саве“ у Београду и Бог га је подарио Цркви у најпогоднијем тренутку, управо тада када су нашем народу и Цркви свештенослужитељи били најпотребнији. Немерљива је била његова љубав према Цркви и својим парохијанима и свештеницима из намесништва. Увек је имао благу реч за сваког, али и бритку поруку вернима и свештенству при указивању на морални пад, сиромаштво, неправду, безосећајност, равнодушност према ништима.

Као Архијерејском намеснику, а по следње године и као Архијерејском заменику никада му није било потребно да потроши много речи како би нас

убедио у чистоту својих намера и осећања, или пак у то да он у страху Богијем, са осећањем да све чини у славу Његову, решава сва питања својих свештеника.

Није само ствар колегијалности и чаршијске учтивости када кажемо да ће нам много недостајати. Тугујемо и жалимо због његовог одласка, иако знајмо да за њега важи онај исаламски стих: „часна је пред Господом смрт светих Његових“ (Пс. 115,6). Пуни смо вере да његов одлазак јесте сеоба у нови живот, мирни улазак у обећано Царство, све радосни сусрет са Богомајком, светим анђелима, свима светима, на челу са Светим Николајем Мирликијским, патроном братства Јолића.

Драги Прото, почивај у светlostи Васкрслога Христа, до дана општега васкрсења. Нека ти је успомена вечна и нестарила, са покољења на покољење...

+++

Одуваженог прете, који је својим заслугама свима остао у најлепшем сећању опростио се Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј беседом која својом садржином подсећа на беседе Св. Златоустог Јована Архиепископа константинопольског који у свако.

Ђакон Јоје Давидовић

Беседа

Његове Светости Патријарха Српског Господина Иринеја
на Опелу проте Живорада

У Име Оца и Сина и Светога Духа

„У радости Празника Вакрсења Христовог посетила нас је жалост за нашим драгим братомprotoјерејем Живорадом. Данас смо се сабрали да га испратимо на пут и да се с њим опрости, пут који изазива тугу и жалост код оних који га испраћају, али ово је пут коме се радује душа његова, јер душа жели Оцу своме, Створитељу своме, Спаситељу своме, душа то много више осећа него што ми можемо да појмимо у нашем телесном животу. Испраћамо га на онај блажени пут како се то каже у црквеним песмама. За тај пут отац Живорад се припремао читавога свог живота, јер је то најважнији пут у нашем животу, пут враћања у нашу отаџбину. По речима Светог апостола, ми немамо дом овде за вечно пребивалиште него смо као гости привремени овде, као и војник на свом војничком року чека да заврши свој задатак и да се врати дому своме, а наш дом браћо и сестре јесте дом Оца небескога, онај дом који нам је Господ припремио својим Вакрсењем, без тога пута и без тога дома заиста би био бесмислен наш живот, а Његово Вакрсење браћо и сестре јесте и наше вакрсење, наша радост, смиса овогемаљског живота и зато увек и сада посебно понављамо речи апостола Павла којима је у својој посланици тештио хришћане солунске, али не само њих него све нас, *нећу да вам буде нейознайо шта је са онима који су уснули, да не ћујујеше за њима као што чине незнабожци*, и открио нам је велику тајну, тајну Јеванђеља, тајну благовести Христових које је Он донео на свет, да сви ми који живимо и умиремо, живимо у Господу и умиремо у Господу, а ко у Господу умире он ће са Господом и Вакрснути. То је превелика утеша браћо и сестре, чиме и којим речима утешити родитеље, децу, супругу, рођаке и пријатеље онда када се раставјемо, са нашим покојницима, свака реч утеше је празна без утеше и наде у оно што Господ доноси, што је Господ обећао, а то је нада у наше свеопште Вакрсење.

Ову Истину је знао и наш драги отац Живорад и верујемо и знамо да се читавог живота онако како би требало

сваки хришћанин да чини, припремао за овај свети пут ка Господу, од онога момента када се у једном тешком времену определио за службу Богу, Цркви и вери својој. Он се определио за овај пут, онда када се определио за богословију и за Службу у Цркви, а то је било равно издајству државе.

Прота Живорад је рођен у хришћанској породици у једној богољубној породици из околине Крушевца и као тако васпитан определио се да пође у Богословију. Када је завршио Богословију није се размишљао којим путем и куда кренути у живот. Он је трасирао свој пут, пут Цркви, пут Богу, пут вери својој. Као млад и тек рукоположени свештеник дошао је у Житорађу, један крај који је у том времену био веома отуђен од Бога и Цркве Христове и поставио се ту као прави пастир Христовога стада у једном тешком времену. На тој парохији га је три пута посећивао човек из структуре безбедности, како сам касније од тог истог човека чуо и нудио му стипендију да напусти свештеничку службу, да се посвети другој служби за шта би добио добру плату државну и стипендију да студира. Прота Живорад је све то одбацио јер је знао који је пут изабрао и којим путем жели да служи у свом животу, остао је на парохији у једном веома тешком времену, служио је Богу, Цркви својој и народу своме марљиво и вредно. Баш онако како ће наставити да служи и овде у Нишу на парохији, особито у епархијској служби, где му је био поверен важан задатак и важна служба и то је све чинио са пуно савести и марљивости, на свеопште задовољство нас који смо Епархију водили. Био је то човек браћо и сестре, скроман у животу, племенитих манира и веома топлих речи. Од младих је поштован, од колега уважаван, ја не знам да ли је ико икада од њега чуо неку рђаву реч. Када је год био као намесник у прилици да опомене своју сабраћу, бирао је за то најтоплије речи да га никога не увреди, али да постигне свој циљ да га опомене за оно што заслужује опомену и он се заиста у свом животу држао оних речи, нашег блажено упокојеног

Патријарха Павла „*нека нам речи увек буду блаје, а докази јаки*“. Реч је његова заиста била блага и читав се његов живот у том знаку и том стању одвијао до последњег тренутка. Све што је радио, радио је веома марљиво, ништа половично зато нам веома тешко пада растанак са њим, јер смо увек рачунали на његову помоћ, на његову корист служби Црквеној коју је веома предано обављао. Но Господ га је позвао к себи, можда за нас изненада, али не верујем и за њега, јер као што рекох живео је тако, хришћански и јеванђелски „*ради као да ћеш смо љодина живети, а моли се Богу као да ћеш сутра ићи Господу*“.

Такав је био његов живот. И ево, сабрали смо се да га испратимо на пут ка Господу, на онај блажени пут. Ово данашње испраћање и нама пружа поуку, један савет потребан свима нама, да мислимо и размишљамо браћо и сестре о овом тренутку и овом моменту, јер не знамо ни дана ни часа када ће нас Господ позвати и зато морамо увек бити спремни својим животом, својим понашањем, својом вером, својом љубављу да будемо увек готови и спремни да се одазовемо позиву Божијем. Нека је блажен пут којим данас иде душа нашег драгог проте Живорада, нека га Господ прими и позна као свога, јер је он читавога живота носио у срцу своме Господа и Њему служио, проповедао истину Његову и Реч Његову. И зато верујемо да ће га Господ удостојити награде коју даје онима који Га љубе, онима који следе пут Његов и држе заповести Његове.

Није само ожалошћена породица која га данас испраћа, ожалошћена је и парохија његова, али смо ожалошћени сви ми у граду Нишу и сви који су га знали јер је заиста био свештеник од угледа, човек од примера који нам је увек као такав био потребан.

Нека му Господ дарује место покоја, и утешу породици његовој. Цркви Светој и парохијанима његовим била је особита част што су имали таквог свештеника.

Нека му је вечан спомен и Бог душу да му прости!“

**Сећање на нашег
драгог
Зорана Милорадовића
protoјереја
1947-2011. год.**

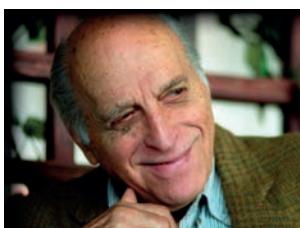
Дана 28.априла.2011. год. давали смо четрдесетодневни помен нашем драгом брату и саслужитељу. У ову светлу седмицу Христовог Вајкрења помолили смо се Васкрсом Христу да упокоји душу овог честитог пастира Божијег.

Прота Зоран је рођен 1947. године у селу Кнежевцу у Горњој Гружи, од оца Драгомира и мајке Миросаве. Од раног детињства био је везан за Манастир Враћевшицу који га шаље у Богословију у Сремске Карловце и стипендира његово школовање. Као одличан ћак матурира 1969. године и исте бива рукоположен од стране благенопочившег Епископа Јичког Василија и постављен за пароха Доњо Црнућког, при Манастиру Враћевшици у свом родном месту. Са својом супругом Загорком изродио је сина Петра, од кога је дочекао унучиће. Прота Слободан је службовао тридесет и шест година када је због болести умировљен. Упокојио се у Господу 20 марта 2011. године а сахрањен је у Горњем Милановцу 22. марта на Свете Младенце. Опело је извршено у Храму Свете Тројице у Горњем Милановцу уз служење двадесет и шест свештеника и једног ћакона. Близу четири хиљаде људи прошло је кроз Свети Храм и поздравило се од свог добrog пастира. Опроштајне беседе изговорили су намесник таковски protoјереј Аранђел Даниловић и јереј Владимир Воштић. Оволики број верног народа и свештеника у овом малом месту довољан је сведок службовања благенопочившег проте. Овај диван пастир истицао се својом скромношћу, искреном љубављу и бригом за поверено му стадо. Иза доброг је тешко бити добар, те ми млађи свештеници имаћемо дивног учитеља и достојан узор свештеничког живота у лицу и делу благенопочившег проте Зорана.

У ове радосне дане Христовог Вајкрења сећамо се молитвено драгог нам проте Зорана и молимо Бога да прими његову Свету обитељ и убрзо је у праведнике и угоднике Његове.

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ, прото Зоране!

јереј Владимир Воштић

**Милорад Бата Михајловић
(1923-2011)**

Да умрем а да не волим, никако, никако нисам
хтео... Мића Поповић

На Велику суботу, 23. априла, умро је академик Бата Михајловић. Бата, који је о себи говорио: „Ја и не знам које су моје границе и где су. Ваљда је то осећање правих Срба. Они који осећају границе и познају их, скучени су људи.“ О себи тако, а нама када смо га молили за разговор Бата је узвикнуо: „Bon courage“ (куражно, храбро), та узречица му је прешла од Француза који не оплакују своју историју као Срби. Сада, кад се време Батиног трајања „обрнуло“ на ону страну ми кличемо: „Bon courage“ њему и његовом Михизу, Мићи Поповићу и Живораду Стојковићу. Бата Михајловић нас је „шетао“ по својим темама свуда: све до 1950. године и „рађања“ слике „Србија са биком“. И као да је опет слика, надносио се пред нама над српском историјом, што је те 1950. бринио са животињом, која својим гломазним телом, али питома и мирна, брани рушевине српске прошлости. Као што ће и касније „напасти“ Србију на слици са гавраном, који се у „црном црнилу“ обрушio и кљуца српску прошлост, Пећку, Жичу, Грачаницу. Увек се сећао Крајине и Манастира Крка где је у младости стварао, и своју жалост за Крајином изрекао Милу Глигоријевићу: „Кад је Крајина пала, запитао сам се у Паризу зашто не изађоше академици пред зграду Академије да минутом ћутања одају пошту умрлој, отетој Крајини“.

Питao се пред Глигоријевићем и о аутомобилима са затамњеним стаклима на београдским улицама, ко се у њима вози? Можда они гавранови што на Батиној слици кљуцају српску историју...

Згађен над лажима и лицемерјем нашега света Бата је цитирао песника Назима Хикмета: „Све сам у животу прошао, био љубоморан, грешио, али никада, никада, никоме нисам пуцао у леђа“.

Др Слободан Д. Филиповић
из Мелбурна, Аустралија, прилаже
„Православљу“ 50 аус. долара, за
блажени помен Патријарха Српске
Православне Цркве Његове
Светости Павла.

ДОБРОЧИНСТВО
Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobroinstvo@gmail.com
www.dobroinstvo.spc.rs

ЦАРИГРАД 20 - 27. јун
Како га нисте упознали!

ЛЕТЊА ДУХОВНА ШКОЛА
Св. Прохор Пчињски 06 - 13. август
Предавач акад. Владета Јеротић

СВЕТИЊЕ МОСКВЕ
25. август - 03. септембар

КРСТОВДАН У СВ. ЗЕМЉИ
25. септембар - 06. октобар

ОСТРОГ сваког викенда

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

Раде (Вукоте) Цанкић
прилаже „Православљу“ 200 долара
за покој душе брата Слободана
(Вукоте) Цанкића и пријатеља
Чедомира (Симе) Мамуле, који
су сахрањени у Спрингфилду у
Орегону (САД).

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ЗВОНА
електромоторни и
електромагнетни погон
програмирано и
даљинско укупчивање

ЦРКВЕНИ САТОВИ
„GPS“ - сателитска синхронизација
063/ 315 841
MJ 011/ 30 76 245; 30 76 246
ИНЖЕНЕРНГ
Земун, И. Цанкара 9/29 www.mj.rs

ИЗДАЊЕ

СОУДНИЋ

КОСОВСКЕ СДЕТИЊЕ

Косово није само једна кнїшка, један историјски догађај, ни само једна територија. Косово је испит из скетосакла и националне и крске скости срба. Манастири српске православне цркве склоњени су једне историје и постојања једне нације. ТК логос имала је при罕见у да сними серијал посвећен најзначајнијим српским скетињама Косова и Метохије.

ЛОГОС
ТЕЛЕВИЗИЈА

www.logostv.org.rs

ТЕЛЕВИЗИЈА ЛОГОС
ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ ЖИЧКЕ

Тел/факс: (037) 717 370
моб: (062) 80 55 636

Удружење потомака и поштовалаца жртава комплекса усташких логора Госпић 1941.

На подручју комплекса хрватских усташких логора Госпић - Јадовно, претече Јасеновца, у току само 132 дана, на најсвирепије начине побијено је 40.123 Срба, Јевреја, и осталих "непоузданих елемената" са подручја целе тадашње НДХ. Побијене жртве бачене су у велебитске јаме, у море велебитског канала или су затрпане камењем на острву Пагу. Места њиховог убиства су и данас необележена и неприступачна.

На седамдесету годишњицу, 24.-25. јуна 2011. одржаће се у Б. Луци:

"Прва међународна конференција о комплексу усташких логора Госпић - Јадовно 1941."

Усвајање страдања нашег народа у трајно памћење, сматрамо не само дужним односом према нашим прецима него и одговорним односом према будућим поколењима у функцији превенције геноцида.

Молим Вас, да организацију конференције подржите и помогнете.

Др Душан Бастишић

У Бањој Луци, 27. априла 2011.

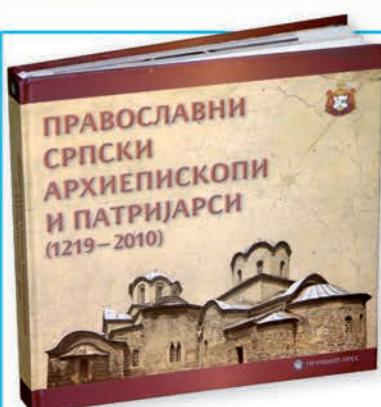
Адреса: Краља Алфонса XIII 49A, 78000 Бања Лука, Р.Српска, БиХ
Тел.: +387 51 333 588 | Факс: +387 51 333589 | udruzenje@jadovno.com
ЈВБ 4403109160000 | ЖР 5520020002551162 Hypo Alpe Adria Bank AD

Account holder: **Jadovno 1941 Udruzenje** Banja Luka, Bosnia and Herzegovina; Bank: **Hypo Alpe-Adria-Bank AD**,
Aleja Svetog Save 13, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina; SWIFT:
HAABBA2B; IBAN: **BA395520203310472216**

ПРИНЦИП ПРЕС

11000 Београд, Цетињска 6; +381 11 322 70 34; 324 56 21
www.turistinfosrbija.com, www.nacionalnarevija.com

ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ АРХИЕПИСКОПИ И ПАТРИЈАРСИ (1219-2010)

Илустрисане биографије свих поглавара Српске православне цркве, од Светог Саве до патријарха Иринеја!
Изујетна књига!

Награда „Ступље“ (за неговање српске традиције и православне духовности) на Међународном сајму књига у Бањалуци.
20,6x20 cm, 216 страница

ЧУВАР СВЕТИХ ХУМКИ

Књига и филм о породици Михаиловић, која од 1927. у три генерације узастопно чува Српско ратничко гробље у Солуну. Дирљива прича о осамдесетогодишњем Ђорђу Михаиловићу, који је чувар непрекидно од 1960. до данас!

Величанствена и страшна спрска епопеја у Првом светском рату, Голгота и Ваксрас

Србије! Имена осам хиљада српских ратника сахрањених на Зејтинлику!

20,6x20 cm, 288 страница

ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ ГОДИНЕ
Сајам књига - Бањалука 2010.

Специјални попуст за читаоце "Православља".
Позовите „Принцип Прес“!

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА - ЕПАРХИЈА НИШКА ППИП
НАЈВЕЋА И НАЈЛЕФТИНИЈА ПОНУДА
СВИХ ЦРКВЕНИХ ПРОИЗВОДА У СРБИЈИ

www.spc-ppip.org

Тел: (+381) 064 800 43 33 • 064 800 43 46

eparhijaniska@spc-ppip.org

НАРУЦБЕНИЦА

шифра претплатника
(попуљава служба претплате)

Претплаћујем се на
следеће часописе

(Означите жељени часопис и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		начин слања (важи за иностранство)
	Србија	ИНОСТРАНСТВО	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25 €	Обичном поштом
		30 € за Европу или 40 € ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу:

„Православље“ - Српска Патријаршија - Краља Петра Првог 5 - 11000 Београд - Србија

овде исећи